

Turpinot sarunas par skolu tīkla sakārtošanu, Vidzemes novadu pašvaldību izglītības pārvalžu vadītāji izrādīja dažādu attieksmi – gan atklātu, pamatojot savu viedokli, gan nogaidošu un pat noraidošu ar aizbildinājumu, ka patlaban nav īstais brīdis viedokļa atklāšanai.

[Lasiet 8. – 13.lpp.►](#)

Foto: Kultūras ministrija

Eksperti no Latvijas, Norvēģijas un Portugāles iepazīstināja ar labo praksi darbā ar bērnu un jauniešu auditoriju, kā arī palīdzēja rast atbildes uz jautājumiem, kas ir kvalitatīvs kultūras produkts bērniem un jauniešiem un kā nodrošināt tā piemērotību, ilgtspēju un mobilitāti.

[Lasiet 17 – 19.lpp.►](#)

Pasniegti atzinības raksti par radošo ieguldījumu un mūža darbu kultūrā

IK IK informācija

Kultūras ministrs Nauris Puntulis kultūras jomas personībām pasniedza Kultūras ministrijas (KM) un Ministru kabineta (MK) Atzinības rakstus, godinot viņu radošo ieguldījumu.

Foto: Kultūras ministrija

Godinot kultūras jomas personības.

„Budžeta pieņemšanas kaislībās un mediju nozares notikumu virpulī šīs dienas spilgtākais akcents – iespēja godināt kultūras nozares leģendas,” atzina N. Puntulis. „Čērčils reiz teicis, ka valstsvīrs no politiķa atšķiras ar to, ka politi-

ķis orientējas uz nākamajām vēlēšanām, bet valstsvīrs – uz nākamajām paaudzēm. Visi šodien sveiktie savā ziņā ir lieliski valstsvīri – viņu devums patiesi ir domāts nākamajām paaudzēm.”

[Turpinājums 22.lpp ►](#)

Dobelē atklāts Dabaszinātņu mācību centrs

IK Gaļina Kudrjavceva, LETA

Vakar Dobelē svinīgi atklāja jauno novada izglītības iestāžu Dabaszinātņu mācību centru, aģentūru LETA informēja pašvaldības Attīstības un plānošanas nodaļas projektu vadītāja Kristīne Ūdre. Pašvaldībā uzsver, ka jaunajā mācību centrā ir mūsdienu prasībām atbilstoša, moderna mācību vide. Centra kopējā platība ir vairāk nekā 1700 kvadrātmetri, un tajā atrodas ķīmijas, bioloģijas, fizikas, matemātikas un informātikas klases, kā arī Dobeles Valsts ģimnāzijas reģionālais mācību centrs. Klašu telpas ir aprīkotas ar ergonomiskām mēbelēm un modernām laboratorijām.

Būvdarbu laikā ir labiekārtota skolas teritorija, ir demontēta vecā mūra ēka, kuras vietā ir ierīkots auto stāvlaukums, kā arī ir izbūvēti ārējie tīkli un izbūvēts jauns piebraucamais ceļš starp Dobeles Valsts ģimnāziju un Dobeles 1.vidusskolu.

Dabaszinātņu mācību centra būvniecība un mēbeļu un aprīkojuma iegāde veikta, īstenojot projektu "Dobeles novada vispārējās izglītības iestāžu mācību vides uzlabošana". Tā mērķis ir attīstīt Dobeles novada izglītības iestāžu - Dobeles Valsts ģimnāzijas, Dobeles 1.vidusskolas un Dobeles sākumskolas - infrastruktūru, uzlabot izglītības kvalitāti un sekmēt kompetenču pieejā balstītā vispārējā izglītības satura pakāpenisku ieviešanu. Projekta gaitā ir uzbūvēta dienesta viesnīca, kas patreiz tiek aprīkota ar mēbelēm, ir uzbūvēts un aprīkots Dabaszinātņu mācību centrs, atjaunotas Dobeles Valsts ģimnāzijas telpas un tiek pārbūvēta Dobeles sākumskola un būvēta jauna sporta zāle.

Foto: www.dobele.lv

Pašvaldības publiskotā informācija liecina, ka projekta kopējās izmaksas ir 11,7 miljons eiro. ■

Skolām būs jānodrošina speciāli pedagogi un pedagogu palīgi skolēniem ar speciālajām vajadzībām

IK Silvija Reinberga, LETA

Vispārīzglītojošajām skolām, kuras uzņem skolēnus ar speciālajām vajadzībām, būs jānodrošina viņiem speciāli pedagogi un pedagogu palīgi, kā arī dažādi palīg līdzekļi, kas atvieglos mācību vielas apgušanu un arī ikdienas pārvietošanos izglītības iestādes telpās, paredz valdībā apstiprinātie noteikumi.

Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) ir izstrādājusi noteikumu projektu, kas nosaka prasības, kādas izvirzāmas vispārējās izglītības iestādēm, to īstenojamās vispārējās izglītības programmās uzņemot izglītojamos ar speciālām vajadzībām. Paredzēts, ka noteikumi stāsies spēkā 2020. gada 1.septembrī.

IZM skaidro, ka izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaits, kas izglītību iegūst vispārīzglītojošās skolās, palielinās. Pērn izglītojamo skaits ar speciālām vajadzībām bija 14 011 skolēni, turpretī 2017./2018.mācību gadā šādu izglītojamo skaits bija 12 492.

Balstoties uz pieaugošo izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaitu, ministrija nolēma izstrādāt jaunus Ministru kabineta noteikumus. Ministrijā cer, ka noteikumos pare-

dzētais samazinās izglītojamo skaitu speciālajās izglītības iestādēs, kas nodrošina internāta pakalpojumus.

Valdībā apstiprinātais noteikumu projekts paredz dažādus atbalsta pasākumus skolēnu ar speciālām vajadzībām uzņemšanai vispārējās izglītības programmā. Noteikumi paredz, ka neredzīgiem vai vājredzīgiem skolēniem izglītības iestādēm būs jānodrošina speciālais pedagogs un kvalificēts pedagogs vai pedagoga palīgs, kas pārzina Braila rakstu, kā arī orientēšanās un mobilitātes, sociālo un sadzīves iemaņu veidošanas metodiku.

Šiem pedagogiem būs ārpus mācību stundām jāriko papildu nodarbes. Izglītojamajiem ar redzes traucējumiem būs jānodrošina nodarbes redzes uztveres attīstīšanai un funkcionālās redzes stimulēšanai pēc nepiecieša-

mības, kā arī jāpalīdz apgūt Braila rakstu, taktilās grafikas lasīšanu, orientēšanos un mobilitāti, kā arī jāveido sadzīves un sociālās iemaņas.

Izglītojamiem ar dzirdes traucējumiem būs jānodrošina pedagoga palīgs, kurš zina zīmju valodu un pārzina mācību darba metodiku ar izglītojamiem ar dzirdes traucējumiem, kā arī speciālais pedagogs vai audiologopēds. Ārpus mācību stundām skolēniem būs jānodrošina individuālas nodarbības, ārpusstundu pasākumos būs jānodrošina subtitri vai zīmju valoda, kā arī priekšmetu, telpu, objektu nosaukumu izvietošana vidē, kurā uzturas izglītojamais ar dzirdes traucējumiem.

Foto: Ijauns.lv

Priekš skolēniem ar fiziskās attīstības traucējumiem skolām būs jānodrošina skolotāja palīgs vai asistents ar Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas atzinumu, kā arī psihologs. Šiem skolēniem jābūt palielinātam starpbrīžu skaitam, garākām atpūtas pauzēm un jānodrošina rakstiska darba aizstāšana ar mutiskām atbildēm, kuras tiek fiksētas audioierakstā, situācijās, kad izglītojamais fiziskās attīstības traucējumu dēļ nevar izmantot rakstāmrīku.

Lai skolā uzņemtu izglītojamos ar valodas traucējumiem mācību iestādei būs jānodrošina logopēds, kuram ārpus mācību stundām būs jāstrādā ar šiem skolēniem individuāli. Savukārt skolēniem ar mācīšanās traucējumiem būs nepieciešams speciālais pedagogs un skolotājs logopēds.

Skolēniem ar garīgās veselības traucējumiem būs nepieciešams nodrošināt psihologu un ārpus stundas psiholoģiskās nodarbības, kā arī skolotāja palīgu. Arī bērniem ar garīgās attīstības traucējumiem un bērniem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucējumiem būs jānodrošina arī speciālās izglītības skolotājs un skolotājs logopēds.

Tāpat skolām būs jābūt atbilstoši aprīkotām, ņemot vērā skolēnu vajadzības. Noteikumi paredz, ka no nākamā gada neredzīgiem vai vājredzīgiem skolēniem jānodrošina vides objektu noformējums Braila rakstā, piemēram, plāksnītes pie durvīm vai informatīvi paziņojumi Braila rakstā. Tāpat skolām jānodrošina skaņas signāli pie svarīgākajām telpām, reljefas vadlīnijas grīdā iekštelpās un ar atšķirīgu reljefu struktūru - ārējā vidē, mācību līdzekļi palielinātā

rakstā un individuāli pielāgoti uzskates līdzekļi, atbilstoši izglītības programmai, darba vietas izvēle un apgaismojuma nodrošināšana atbilstoši redzes funkcionālajam stāvoklim, kā arī citas prasības.

Izglītojamiem ar dzirdes traucējumiem izglītības iestādei jānodrošina metodiskie materiāli skaņu artikulācijas apguvei un skaņu automatizēšanai, teksti vieglajā valodā, vizuālie uzskates materiāli, video ieraksti, datorprogramma "Runas atpazīnējs", vizuālais starpbrīža zvans, solu izvietojs "U" formā, indukcijas cilpa zālē, kā arī citi mācību un tehniskie līdzekļi.

Priekš skolēniem ar fiziskās attīstības traucējumiem skolām jānodrošina inženiertehniskā piemērotība, proti, uzbrauktuves, lifti, pielāgotas durvis, tualetes, dušas telpas izglītojamajiem invalīdu ratiņos, kā arī individuāli pielāgoti mācību krēsli, galdi, pretslīdes paliktņi uz darba galda, palīgierīces un speciāli rakstāmpiederumi, datora izmantošana bez teksta redaktora iespējām rakstiskas atbildes sniegšanai un speciāli rīki izglītojamā ēdināšanas nodrošināšanai.

IZM izstrādātais noteikumu projekts arī paredz to, ka izglītojamiem ar valodas traucējumiem nepieciešams nodrošināt specifiskus treniņus skaņas atpazīšanai un apgūto skaņu nostiprināšanai, iespēju aizstāt mutvārdu atbildi ar rakstisku, kā arī jānodrošina dators, tai skaitā personīgā ierīce, ar programmnodrošinājumu - teksta labošanas rīkiem un balss sintezatoru.

Turpretī izglītojamiem ar mācīšanās traucējumiem būs nepieciešami digitālie mācību līdzekļi - audio mācību grāmatas un audio daīlliteratūra, kā arī jau augstāk pieminētais dators ar noteiktu programmnodrošinājumu. Šiem skolēniem jādod iespēja izmantot atgādnē, palīglīdzekļus, kuri uzlabo teksta uztveri un verbālo informāciju papildināt ar vizuālo informāciju.

“ Noteikumi paredz, ka neredzīgiem vai vājredzīgiem skolēniem izglītības iestādēm būs jānodrošina speciālais pedagogs un kvalificēts pedagogs vai pedagoga palīgs, kas pārzina Braila rakstu, kā arī orientēšanās un mobilitātes, sociālo un sadzīves iemaņu veidošanas metodiku.

Arī izglītojamiem ar garīgās veselības traucējumiem skolām būs jānodrošina dažādi atbalsta pasākumi, piemēram, jāievieš konsekventi jāuztur skaidri zināmi kārtības noteikumi, skolotājiem jāsamazina vienlaikus doto instrukciju skaitu, verbālo informāciju jāpapildina ar vizuālo

informāciju, kā arī jāizstrādā individuālo uzvedības korekcijas plānu, nodrošinot uzraudzību mācību stundās un ārpus tām.

Skolai jānodrošina atbilstoša darba vieta, iespējami samazinot apkārtējos stimulus, kas varētu novērst uzmanību, jāiekārto relaksācijas vieta un jāapgādā skolēns ar vizuālu atbalstu skolas telpās.

Savukārt skolēniem ar garīgās attīstības traucējumiem jānodrošina iespēja atsevišķas mācību tēmas apgūt individuāli speciālā pedagoga vadībā, jāveic praktiskās darbības un tūlītēja iemācītā lietošana un jāļauj šiem bērniem izmantot vizuālas, verbālas vai taktīlas atgādnas mācību darbā. Izglītības iestādei arī jānodrošina mācību līdzekļi atbilstoši speciālās izglītības programmai, mācību materiāli vieglajā valodā, planšetdatori individuālam darbam, kā arī dators ar standarta programmatūru un komunikācijas atbalsta programmu.

Turpreti izglītojamiem ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem vai vairākiem smagiem attīstības traucē-

jumiem būs jānodrošina atsevišķas mācību tēmas apgūt individuāli speciālā pedagoga vai pedagoga palīga vadībā, kā arī jānodrošina maksimāla skolēna iesaiste praktiskās aktivitātēs un jāpilnveido viņu pašaprupes iemaņas.

Lai uzņemtu šos skolēnus skolām būs jānodrošina attīstības limenim atbilstoši mācību materiāli, individuāli modificēti mācību materiāli atbilstoši izglītojamā attīstības limenim un spējām, planšetdatori individuālam darbam, palīgīdzekļi sensoro problēmu mazināšanai, kā arī speciāli iekārtota darba vieta atbilstoši izglītojamā vajadzībām.

Lai nodrošinātu noteikto prasību īstenošanu, tiks veikti grozījumi noteikumos, kas paredz, ka, aprēķinot mērķdotāciju izglītojamo ar speciālām vajadzībām skaitam skolā, piemēros koeficientus atbilstoši speciālās izglītības programmai, skaidroja IZM.

Tāpat, lai nodrošinātu nepieciešamo finansējumu vispārīgākajiem skolēniem, kas iekļaujami izglītojamajos ar speciālām vajadzībām, pedagogu darba samaksai, tiks veikti grozījumi šos jautājumus regulējošos noteikumos. ■

Valdība atbalsta inovāciju centru izveidi Cēsīs, Daugavpilī, Ventspilī un Liepājā

IK Silviņa Reinberga, LETA

Četrus gadus laikā iecerēts izveidot inovāciju centrus Cēsīs, Daugavpilī, Ventspilī un Liepājā kopumā 7,06 miljonu eiro vērtībā, to paredz 19. novembrī valdības atbalstītais Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) izstrādātais noteikumu projekts.

“Mērķis ir veicināt izglītojamajiem zināšanu attīstību un karjeras izvēli zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātnes un matemātikas (STEM) jomā, divpusējās sadarbības rezultātā izveidojot inovācijas centrus, kuros izstrādā un īsteno izglītojamajiem un pedagogiem izglītojošas programmas, darbnīcas, koprades telpas, koprades laboratorijas un citus interaktīvus pasākumus STEM jomā.

Kā aģentūrai LETA paskaidroja IZM, šis projekts neparedz jaunu centru būvniecību. Tā mērķis ir veicināt izglītojamajiem zināšanu attīstību un karjeras izvēli zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātnes un matemātikas (STEM) jomā, divpusējās sadarbības rezultātā izveidojot inovācijas centrus, kuros izstrādā un īsteno izglītojamajiem un pedagogiem izglītojošas programmas, darbnīcas, koprades telpas, koprades laboratorijas un citus interaktīvus pasākumus STEM jomā.

Projekta laikā paredzēts radīt vidi, kas ietver jaunus vai uzlabotus izglītības tehnoloģijas rīkus, mācību metodes, mācību programmas un veidus, kā izglītojamajiem mācīties un strādāt kopā, uzsvēra ministrijā.

Pēc IZM paustā, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) dati parāda, ka Latvijā skolu beidzējiem ir zemāka interese par karjeru STEM jomā nekā vidēji ESAO valstīs. Savukārt tautsaimniecībā saskaņā ar Ekonomikas ministrijas darba tirgus vidējā un ilgtermiņa prognozēm trūkst speciālistu STEM jomā, sevišķi inženierzinātnēs un IT jomā.

Ministrija skaidro, ka ar inovāciju centru izveidi reģionos tiks nodrošināta praktisku prasmju un iemaņu attīstība, zināšanu apguve un attīstība, kā arī mūsdienīgu programmu un mācīšanās tehnoloģiju radīšana pedagogiem STEM jomā.

Latvijā līdz 2024. gada 30. aprīlim kopumā plānots izveidot četrus inovāciju centrus – Cēsīs, Daugavpilī, Vents-

pilī un Liepājā –, kuriem katram būs sava specializācija STEM jomā. Plānots, ka Cēsis inovāciju centrs fokusēsies uz kosmosa nozari, Daugavpilī – uz uzņēmējdarbību, īpaši uzņēmējspējas un karjeras attīstību STEM jomā. Savukārt iecerēts, ka Liepājas inovācijas centrā jaunieši apgūs vides zinātnes, bet Ventspilī – dabaszinātnes un informācijas un komunikāciju tehnoloģijas.

Inovāciju centrus plānots izveidot ar Norvēģijas finanšu instrumenta līdzfinansējumu. Kopējais iezīmētais finansējums šim mērķim ir 7 058 824 eiro. Latvijas valsts budžeta līdzfinansējums šim projektam paredzēts 15% apmērā jeb 1 058 824 eiro, savukārt Norvēģijas finanšu ins-

trumenta līdzfinansējums paredzēts 85% jeb sešu miljonu eiro apmērā.

Līdzfinansējumu saņems – Cēsu novada pašvaldība, Daugavpils pilsētas pašvaldība, Liepājas pilsētas pašvaldība un Ventspils pilsētas pašvaldība, kurām arī pašām būs jālīdzfinansē 10% no projekta kopējā budžeta. Kopējā pašvaldību līdzfinansējuma summa plānota 715 618 eiro apmērā.

Ministrija skaidro, ka šī gada 27. augustā tika parakstīts programmas līgums un līdz 30. novembrim plānots apstiprināt programmas ieviešanas noteikumus, savukārt decembrī plānota projekta pieteikumu pieņemšanas sākšana. ■

Jelgavā plāno veidot starptautisku veterinārmedicīnas rezidentūras programmu

IK Daiga Kļanska, LETA

Pārrēķināmā nākotnē Jelgavā ir plānots veidot veterinārmedicīnas rezidentūras programmu sadarbībā ar pārējām Baltijas valstīm un Skandināviju, informēja Latvijas Lauksaimniecības universitātes (LLU) Veterinārmedicīnas fakultātes dekāns Kaspars Kovaļenko.

Viņš skaidroja, ka patlaban Latvijā veterinārmedicīnas studijās topošie vērsti iegūst vispārēju izglītību, pēc kuras viņiem būtu jādod iespēja specializēties, kas līdz šim Latvijā nav bijis iespējams. Tāpēc pārrēķināmā nākotnē ir plānots veidot minēto rezidentūras programmu.

"Mūsdienās vairs nav iespējams, ka veterinārārsts ir vienkārši veterinārārsts. Tāpat arī medicīnā vairs nav vienkārši ārsts, bet dažādu jomu speciālisti, kas nodrošina ārstniecību. Pašlaik notiek ļoti spēcīga specializēšanās ne tikai medicīnā, bet arī veterinārmedicīnā, un viens speciālists vairs nevar izārstēt visu. Vieni paši visus specializācijas virzienus nevaram īstenot, taču kopīgi ar kolēģiem tas varētu būt iespējams," par turpmāko fakultātes attīstību stāstīja Kovaļenko.

Dekāns arī informēja, ka kopš 2004. gada aizsācies fakultātes jaunākais attīstības posms, kam jānoslēdzas tuvākā mēneša laikā ar pilnu starptautisko atzinumu un vēlāk arī Eiropas veterinārmedicīnas izglītības iestāžu asociācijas (EAEVE) akreditāciju. Pēc viņa teiktā, fakultāte starptautiskās akreditācijas virzienā gājusi 15 gadus, un tā ir kvalitātes zīmols gan Eiropā, gan pasaulē.

LLU komunikācijas vadītāja Lana Janmere informēja, ka arī fakultāte plāno kāpināt ārvalstu studējošo skaitu un nodrošināt vairāk pasaules vadošo profesoru vieslekciju. "Tādējādi no nacionāli orientētas fakultātes, kādu to izveidoja pirms 100 gadiem, iecerēts kļūt par spēcīgu starptautiskas nozīmes spēlētāju, kas ir kvalitātes zīmols veterinārmedicīnā un kam uzticas speciālisti pasaulē. Pateicoties fakultātes kolektīva darbam, šo plānu īstenošanai nebūs nepieciešama visa nākamā simtgade, bet tikai pāris tuvākie gadi," tā sola universitātē.

Patlaban Veterinārmedicīnas fakultātē studē 380 studenti, no kuriem 52 ir ārvalstu studenti. Studiju procesa īstenošanā iesaistīti 54 mācībspēki, turklāt papildus 38 darbinieki ir vai nu vieslektori, vai arī iesaistīti zinātniskajā darbā. Savukārt Veterinārajā klīnikā, kas ir fakultātes praktisko apmācību bāze, nodarbināti 38 darbinieki.

Foto: www.llu.lv

Dekāns skaidroja, ka 21. gadsimtā veterinārmedicīna ir būtiski mainījusies. Tā vairs nav lokāla zinātne un nekalpo tikai nacionālām vajadzībām. Veterinārmedicīnu skar globālas tendences, no kurām nav iespējams norobežoties vai dzīvot izolācijā, jo to skar gan infekcijas slimību izplatība, gan antimikrobiālā rezistence, gan pārtikas drošība klimata pārmaiņu un globālās tirdzniecības kontekstā, gan jaunu metožu un medikamentu ieviešana un izstrāde. ■

Tagad visi skolām nepieciešamie izglītības e-izdevumi vienuviet!

Izvēlies savai skolai vajadzīgo komplektu!

Abonē 2020. gadam!

Nosaukums	Gads /EUR	Pusgads /EUR
Skolas Vārds	49.00	28.00
Skolas Psihologija	28.00	20.00
Pirmsskolā	45.00	25.00
Izglītība un Kultūra	69.00	40.00
Aktuālās normatīvo aktu izmaiņas izglītības jomā	35.00	20.00
Vecākiem	29.00	18.00
Aktuālās ikdienas izglītības ziņas tavā e-pastā	19.00	15.00

Kā abonēt žurnālus 2020.gadam

Lai abonētu jebkuru no e-izdevumiem vai izdevumu komplektu aizpildiet abonēšanas anketu www.skolasvards.lv sadaļā **Abonēt** vai arī uz e-pastu redakcija@skolasvards.lv atsūtiet maksātāja rekvizītus, izvēlētos izdevumus un termiņu uz kādu vēlaties abonēt. Mēs savukārt sagatavosim elektronisku rēķinu un nosūtīsim jums to pa e-pastu.

Informācija abonētājiem!

Ja abonētājs ir skola - 1 skolas abonements nodrošina individuālu pieeju žurnālu lasīšanai visiem skolas skolotājiem!

Ikviens skolas pedagogs izmantojot savu individuālo paroli var jebkurā laikā un vietā lasīt žurnālus un izdrukāt sev interesējošās rubrikas vai arī visu žurnāla numuru! Jebkuram skolotājam ir arī pieejams visu iepriekš izdoto žurnālu numuru arhīvs sākot no 2012. gada!

Abonējot žurnālu komplektu nākamajam gadam jebkurš skolas skolotājs varēs izmantot arī apjomīgu metodisko materiālu datu bāzi (vairāk nekā 270 materiāli dažādos mācību priekšmetos), kas katru mēnesi tiek papildināta.

Jau esošie abonētāji (tie, kuri žurnālus abonējuši iepriekšējos gados) un abonēs nākamajā 2020. gadā, turpina izmantot savas līdzšinējās paroles. Ja gadījumā parole tiek aizmirsta, to vienkārši var atjaunot ienākot www.skolasvards.lv.

Ja jums ir jautājumi, lūdzu, sazinieties ar mums:

Redakcijas tālr.: 26002264

Redakcijas e-pasts: redakcija@skolasvards.lv

www.skolasvards.lv

Vairāk informācijas
www.skolasvards.lv

E-žurnāls **SKOLAS VĀRDS** ir praktisks un ērts e-žurnāls izglītības profesionāļiem. Žurnāls iznāk divas reizes mēnesī e-formātā. Žurnāls veltīts izglītības jautājumiem, kas saistoši gan skolu vadītājiem, gan skolotājiem. Žurnālā var lasīt analītiskus rakstus par aktuālām izglītības problēmām, profesio-

nāļu pieredzi un komentārus, lēmumu skaidrojumus, skolu projektu pieredzi, skolotāju pieredzes materiālus, intervijas ar izciliem skolotājiem, skolu direktoriem, izglītības jomas speciālistiem, rakstus par mūžizglītību, tālākizglītību un iespējām profesionālajā pilnveidē, kā arī ārvalstu pieredzi. Redakcijas dāvana skolotājiem – katrā numurā publicējam metodiskos materiālus dažādos mācību priekšmetos, ko skolotāji var praktiski izmantot savā darbā.

Žurnāls iznāk divas reizes mēnesī no 2012. gada oktobra.

E-žurnālā **SKOLAS PSIHOLOĢIJA** mēs runājam par emocionālo vidi un attiecībām skolā. Par saskarsmi un komunikāciju starp skolotājiem, skolēniem un vecākiem. Par bērnu uzvedību un skolotāja darbu, sevis iepazīšanu, apzināšanu un izprašanu. Dažādās nozarēs strādājošie

psihologi, izaugsmes treneri, lektori un citi speciālisti atbild un skaidro aktuālus skolas emocionālās vides jautājumus.

Žurnālā var iepazīties ar praktiski izmantojamām tehnikām un metodēm.

Žurnāls īpaši noderīgs skolu psihologiem un klašu audzinātājiem.

Žurnāls iznāk no 2015. gada elektroniskā formātā vienu reizi mēnesī.

E-žurnāls **VECĀKIEM** iznāk divas reizes mēnesī un ir paredzēts pirmsskolas un sākumskolas bērnu vecākiem un skolotājiem. Žurnāla mērķis ir mudināt vecākus turpināt atbildīgi domāt par savu bērnu fizisko un emocionālo veselību, psiholoģiju un skološanās procesiem.

Žurnāls iznāk no 2012. gada vienu reizi mēnesī elektroniskā formātā.

Ikvienam, kurš strādā pirmsskolā! E-žurnālā **PIRMSSKOLĀ** katru mēnesi var lasīt par aktuālo, kas saistīts ar izglītību līdz skolas gaitu sākšanai. Psihologu ieteikumi, dažādu rotaļnodarbību apraksti, tematisku pasākumu scenāriji, praktiska pirmsskolu pieredze, metodiskie materiāli!

IKMĒNEŠA E-IZDEVUMS PAR AKTUĀLĀM NORMATĪVO AKTU IZMAIŅĀM IZGLĪTĪBAS JOMĀ. Tiesību metodiskā materiāla galvenā mērķauditorija ir vispārējās izglītības iestāžu (tostarp pirmsskolu) un profesionālo skolu vadība, sniedzot ikdienas darbu regulējošo normatīvo aktu

aktuālo izmaiņu pārskatu par attiecīgajā mēnesī valstī oficiāli publicētajiem likumiem un Ministru kabineta noteikumiem. Galvenās informācijas jomas – izglītošana, bērnu tiesības, darba tiesiskās attiecības un drošība, lietvedība un iekšējā dokumentācija, datu aizsardzība, iestādes saimnieciskā darbība un publiskie iepirkumi, Eiropas Savienības fondu un citu projektu atbalsts, amatpersonu atbildība.

Izdevums par aktuālām normatīvo aktu izmaiņām izglītības jomā iznāk vienu reizi mēnesī elektroniskā formātā.

Laikraksts **IZGLĪTĪBA un KULTŪRA** no 2019. gada augusta iznāk divas reizes mēnesī elektroniskā formātā. Joprojām laikraksts ziņo par visu, kas svarīgs izglītībā, esot palīgs un atbalsts skolās strādājošajiem skolotājiem, vadībai un administrācijai. E-laikraksta tēmas ietver visas

izglītības pakāpes no pirmsskolas līdz augstākajai izglītībai, kā arī interešu izglītību un kultūrizglītību. Katrā numurā tiek atspoguļoti gan aktuālie izglītības politikas jautājumi, gan arī skolu praktiskā pieredze, izglītības jomas diskusijas un jautājumi.

*** Izglītības e-izdevumi neiznāk jūnijā un jūlijā, izņemot izdevumu "Aktuālās normatīvo aktu izmaiņas izglītības jomā", kas iznāk katru mēnesi bez pārtraukumiem.

Skolu tīkla sakārtošana Vidzemē ar daudz neatbildētiem jautājumiem

IK Ilze Brinkmane, žurnāliste

Turpinot sarunas par skolu tīkla sakārtošanu, Vidzemes novadu pašvaldību izglītības pārvalžu vadītāji izrādīja dažādu attieksmi – gan atklātu, pamatojot savu viedokli, gan nogaidošu un pat noraidošu ar aizbaidinājumu, ka patlaban nav īstais brīdis viedokļa atklāšanai.

Pirms diviem gadiem atvērtā Augšligatnes Jaunā sākumskola veiksmīgi attīstās.

Bez plašākiem komentāriem

Piesardzība, protams, savā ziņā ir laba lieta, bet tā nav attaisnojama, ja sabiedrība netiek informēta par pašvaldības pārstāvju nodomiem un iecerēm, kas skar daudzu cilvēku nākotni.

Smiltenes novada Izglītības pārvaldes vadītāja Gunta Grigore laikrakstam norāda, ka iespējamā saziņa jāaskaņo ar Smiltenes novada pašvaldības sabiedrisko attiecību speciālistiem. Pēc interesējošo jautājumu nosūtīšanas saņemam sabiedrisko attiecību speciālistes Maritas Mūzes atbildi: „Uz doto brīdi vēlētos atteikties no intervijas un viedokļa sniegšanas, jo līdz šim pašvaldībai nav bijusi tikšanās ar Izglītības ministrijas pārstāvjiem, līdz ar to arī nevaram komentēt jauno izstrādāto likumprojektu, kā arī par nākotnes iecerēm un plāniem saistībā ar Smiltenes novada izglītības iestādēm!” Atliek secināt, ja arī viedoklis ir, tad tas var mainīties pēc tikšanās ar Izglītības un zinātnes mi-

nistrijas (IZM) pārstāvjiem.

Sākumā rakstveida atbildes solīja, tomēr pārdomāja arī Valmieras pilsētas pašvaldības Izglītības pārvaldes vadītāja amata pienākumu izpildītāja Solvita Andžāne, sniedzot īsu atbildi: „Šobrīd nevaram sniegt precīzu atbildi par skolu tīkla sakārtošanu, jo nav vēl skaidri saprotams, kāda būs administratīvi teritoriālā reforma, kā tā ietekmēs skolu tīklu, kādi būs nosacījumi. IZM vēl nav iepazīstinājusi ar plānoto normatīvo aktu projektiem, kas ir saistībā ar skolu tīkla sakārtošanu.”

Prasme sarunāties ir vērtība

Amatas novada pašvaldības Apvienotās izglītības pārvaldes vadītāja Dina Dombrovska – gluži pretēji – uzreiz ir gatava sarunai.

Viņa koordinē izglītības iestāžu darbību septiņos novados – Amatas, Jaunpiebalgas, Līgatnes, Pārgaujas, Priekuļu,

Raunas un Vecpiebalgas.

„Lielāko ieguldījumu skolu tīklu sakārtošanā veic novadi savās robežās, protams, sarunājoties un konsultējoties ar mums. Lielāko daļu jautājumu esam ļoti mērķtiecīgi kārtājuši vairāku gadu laikā, tādēļ esam izdarījuši daudzas lietas. Ja no IZM dzirdēti pārmetumi, ka ir pašvaldības, kas šos jautājumus uztvērušas pavisām, tad to neattiecinām uz sevi,” stāsta D. Dombrovskā.

“ „Mums nav tikai solis atpakaļ, lai kaut ko samazinātu. Piemēram, pirms diviem gadiem izveidojās Augšlīgatnes Jaunā sākumskola un sāka savu darbību ar vienu klasi, mūsdienīgu koncepciju un jaunu pieeju mācību procesam. Tagad jau ir 1. un 2. klase, un viss liecina, ka veiksmīgi turpināsies. Esam ļoti dažādi un vērsti uz attīstību,” stāsta Amatas novada pašvaldības Apvienotās izglītības pārvaldes vadītāja.

Uz jautājumu, vai par kādu rīcību vajadzējis izšķirties pēc ilgām pārdomām, Apvienotās izglītības pārvaldes vadītāja piekrīt, ka visi ir ļoti sāpīgi jautājumi, jo saistīti ar ļoti vēsturiskām tradīcijām un to, kas cilvēku apziņā ir skola. Ne tikai šodienas bērnu sajūtās, bet viņu vecāku, vecvecāku. „Ja ir runa par kādas skolas reorganizāciju, tad jāreorganizē vesels laikmets, kas ļoti spēcīgi palicis cilvēku apziņā, un tie ir arī ļoti emocionāli jautājumi. Labāk sekmējies ir tajos gadījumos, ja esam varējuši veltīt daudz laika dažādu līmeņu sarunām. Tiklīdz bijusi situācija, ka sarunām nepieciešamā laika ir pietrūcis, tad pārkārtojumi ir notikuši smagāk,” atzīst D. Dombrovskā.

Lūgta minēt piemērus, D. Dombrovskā atceras Amatas novada Amatas pamatskolu, kas atradās vēsturiskā un brīnišķīgā vietā, taču pēc daudzpusīgām sarunām ar skolotājiem, vecākiem un sabiedrību kopumā secināts, ka turpmāk skolēniem perspektīvāk būs mācīties Ieriķu vidusskolā, kura atrodas Drabešu pagastā un arī ir vēsturiski celta kā skola un paredzēta lielākam skolēnu skaitam. „Tas tiešām ir piemērs, ka sarunāšanās ar cilvēkiem un viņiem dota laiks, lai aprastu ar domu par iespējamām pārmaiņām, ir vainagojies ar ļoti labu rezultātu. Arī skolotāji, kas pārnāca no Amatas pamatskolas vēsturiskās ēkas uz Ieriķiem, ir ie-

dzīvojušies un vairāk skatās nākotnes virzienā.

Joprojām daudzos gadījumos bažas rodas, ja kaut ko saliek kopā tīri teorētiski, bet aizmirst par emocionālo fonu. Īpaši lauku teritorijās ar to ir ļoti jāreķinās. Ja vecmāmiņa ir gājusi kādā no skolām, tad tā ir vēsturiska vērtība, lai arī sen nomainījušās pedagogu paaudzes. Nav viegli pieņemt un samierināties, ka taciņa uz skolu aizaus un jādodas citā virzienā,” teic D. Dombrovskā.

Kādi ir attālumi, kas skolēniem jāmēro līdz tālākām skolām, un vai atmaksājas transporta pārvadājumi? Speciāliste paskaidro, ka transporta pielāgošana ir notikusi un, viņasprāt, nav bijusi pati sarežģītākā problēma, bet piekrīt, ka satiksmes tīklojums ir specifiska loģistika. Citādi, ja kādā novadā ir palikusi viena skola, piemēram, Jaunpiebalgā visi dodas uz vienīgo sākumskolu un vienīgo vidusskolu, bet Amatas novadā, kur ir vairākas skolas, transporta loģistika veidojas sarežģītāka.

„Kārķos skolas ēku saglabājam, un, piemēram, viena remigrējusi ģimene ir priecīga, ka pagastā ir skola un bērnu skaits klasēs neliels, jo viņu bērniem var veltīt vairāk uzmanības, lai adaptētos jaunajā situācijā,” stāsta speciālists.

D. Dombrovskā uzsver, ka pirms izstrādāt kādu plānu, notikusi situāciju modelēšana, lai, sanākot visiem vienā ēkā 1. septembrī, nebūtu pēkšņi jāsecina, ka, piemēram, ēdamzāle ir par mazu.

„Pieredze krājas, arī redzot, kā citiem ir veicies, kādi bijuši plusi un mīnusi, ar kādām problēmām var nākties saskarties. Tas, ka esam apvienoti un daudzi, ir mūsu pievienotā vērtība, jo novadu vadītāji savstarpēji sazinās un dalās pieredzē. Nav tā, ka katrs meklē ceļu un nezina, ko otrs dara,” uzsver Amatas novada Apvienotās izglītības pārvaldes vadītāja.

Uz iebildi, ka ne visur un ne visi prot un grib sarunāties, D. Dombrovskā apgalvo, ka novadā prasme sarunāties ir vēsturiska tradīcija un pārmaiņu laikos ir viena no vis-svarīgākajām.

Atbildot uz jautājumu par sarunu gaitu ar izglītības un zinātnes ministri Ilgu Šuplinski, Apvienotās izglītības pārvaldes vadītāja atzīst, ka ministre bija sagatavojusies ar faktiem un materiāliem: „Bija konkrēti jautājumi, un neviens nevarēja noslēpties un izlikties par labāku vai sliktāku, bet arī novadu izglītības pārvalžu pārstāvji un izglītības iestāžu direktori bija sagatavojusies, tādēļ, manuprāt, saruna bija vērtīga. Nezinu, kāds būs kopsavilkums, bet tikām uzklauti.”

Ko paši ir secinājuši un vēlējās pavēstīt arī ministrei? D. Dombrovska norāda, ka neviena skola nav reorganizēta no 1. līdz 6. klasei, klasēs vidēji ir padesmit bērnu un mazāk. Izveidota pat jauna skola. „Mums nav tikai solis atpakaļ, lai kaut ko samazinātu. Piemēram, pirms diviem gadiem izveidojās Augšlīgatnes Jaunā sākumskola un sāka savu darbību ar vienu klasi, mūsdienīgu koncepciju un jaunu pieeju mācību procesam. Tagad jau ir 1. un 2. klase, un viss liecina, ka veiksmīgi turpināsies. Esam ļoti dažādi un vērsti uz attīstību,” stāsta Amatas novada pašvaldības Apvienotās izglītības pārvaldes vadītāja.

Uz jautājumu, kā uztver grozījumus Izglītības likumā un likumprojektā iestrādāto normu par noteikto minimālo skolēnu skaitu, D. Dombrovska atbild, ka par to vēl ir jādiskutē.

„Saprotu, kāpēc IZM likumprojektā paredz šādus ierobežojumus, bet, manuprāt, tam jābūt vietējas izšķiršanās jautājumam, vai pašvaldība spēj uzturēt skolu. Novados vislabāk saprot un apzinās, kas ir tas limenis, līdz kuram var ieguldīt līdzekļus, lai pastāvētu arī neliela skola. IZM runā par 10 procentu nobīdi plus vai minus skaitlim 70, taču pagaidām to uztveram teorētiski un kā apspriežamu jautājumu,” viņa stāsta.

Būtu jārespektē novadu atšķirības

Valkas novads atrodas Latvijas ziemeļaustrumos un to veido administratīvais centrs – Valkas pilsēta – un Ērgemes, Kārķu, Valkas, Vijciema un Zvārtavas pagastu teritorijas.

Valkas novada Izglītības pārvaldes vadītājs Rolands Rastaps ir tiešs un teic, ka līdz šim likvidējuši, ko vien var. Ar šā gada 1. jūniju slēgta Ozolu sākumskola Zvārtavas pagastā, bet pirmsskolas 12 bērni turpmāk atradīsies citā ēkā un pirmsskolas grupas juridiski reģistrētas Vijciema sākumskolā. Pirms diviem gadiem Ozolu skola tika reorganizēta no pamatskolas uz sākumskolu līdz 6. klasei. Nesen

„Decembrī veiksīm aptauju, lai zinātu, cik 9. klašu beidzēju plāno iegūt vidējo izglītību mūsu pašvaldībā, kurus mācību priekšmetus izvēlēsies apgūt padziļināti, vai izvēlēsies citu pašvaldību piedāvājumu. Analizējot datus, veidosim savu piedāvājumu. Tad arī secināsim, cik vidējās izglītības iestāžu novadā turpmāk vajadzēs,” paskaidro E. Kanaviņa.

pieņemts lēmums par Kārķu sākumskolas pievienošanu Ērgemes pamatskolai. Pērn sākumskola arī jau reorganizēta un nodrošināja mācības vairs tikai līdz 6. klasei.

„Kārķos ir 19 skolas vecuma un 10 pirmsskolas vecuma bērni. Novadā paliek Ērgemes pamatskola ar mācībām līdz 9. klasei, kurā patlaban mācās 64 skolēni un trīs pirmsskolas grupās kopumā ir 36 bērni. Ja ģimenes neaizbrauks, tad kopumā bērnu no Kārķiem skaits varētu atbilst IZM noteiktajam minimālajam skaitam,” paskaidro R. Rastaps.

“Gan laba, gan ne tika laba ir ziņa, ka Valkā veidojas rindas uz vietām bērnudārzos, bet sāk trūkt telpu, kur nodrošināt mācības. Vairāki vecāki no Valkas ved savus mazulīšus uz 12 kilometrus attālo Ērgemi, jo tur savukārt telpu kapacitāte ir pietiekama.

Lūgts komentēt pēdējos grozījumus Izglītības likumā, Izglītības pārvaldes vadītājs secina: „Protams, ka tie ir iznīcinoši! Nezinu, vai skaitļu rakstītāji Rīgā ir atbraukuši uz laukiem un izzinājuši situāciju, vai bērnam turpmāk būs skola, uz kuru doties, vai cik tālu jābrauc, ja dzīvesvietas tuvumā skolas vairs nav. Pat ja ir asfaltēts ceļš, nepieciešams autobuss bērnu pārvadāšanai, bet, piemēram, mūsu pagastos esošie ir ļoti sliktā tehniskā stāvoklī. Valsts kase pašvaldībām vairs neizsniedz kredītus, bet pašvaldības budžetā nav nepieciešamo apmēram 100 000 eiro jaunu autobusu iegādei. Lauku teritorija ir apdzīvota, bet cilvēki dzīvo viensētās, tādēļ ir pagasti, kur autobuss veic vairākus lokus, lai bērnus aizvestu uz skolu. Bērniem jāceļas no rīta ap pulksten sešiem, pirmos atved pirms pulksten astoņiem, un pēdējie labi ja paspēj uz stundu sākumu pulksten 8.30. Dažviet pagasta pārvaldnieks atved bērnus ar savu automašīnu. Tā kā šim jautājumam mums ir kreatīva pieeja un, protams, to risinām.” R. Rastaps atklāj ne visai veiksmīgu mēģinājumu saskaņot sabiedriskā transporta plūsmu, piemēram, starp Zvārtavas pagastu, Valku un Gaujienu. No Zvārtavas uz Valku autobuss kursē tikai vienreiz nedēļā.

Virzienā no Valkas uz Smilteni ir Vijciema sākumskola, kur līdz 6. klasei mācās 24 skolēni un pirmsskolu apmeklē 26 bērni.

Uz jautājumu, vai mācības līdz 6. klasei daudziem vecākiem nerada vēlēšanos uzreiz vest bērnus uz skolu, kur ir arī 7.–9. klase vai vidusskola, R. Rastaps piekrīt, ja ir vecāki brāļi vai māsas vai arī darbs Valkā, tad arī jaunākos bērnus jau ved uz tālākām skolām.

„Kārķos skolas ēku saglabājam, un, piemēram, viena remigrējusi ģimene ir priecīga, ka pagastā ir skola un bērnu

skaits klasēs neliels, jo viņu bērniem var veltīt vairāk uzmanības, lai adaptētos jaunajā situācijā,” stāsta speciālists.

Vai izdodas noturēt skolotājus, joprojām esot modelim „nauda seko skolēnam”? „Modelis bija izdevīgs ar nosacījumu, ja reorganizē sākumskolu, tad bija lielāki koeficienti, taču gan Kārķos, gan Vijciemā pašvaldībai vienalga jāpiemaksā administrācijas izdevumiem. Ietaupījums rodas tikai IZM, jo jāmaksā mazāk pedagogiem. Ir skolotāji, kas lauku skolās varētu mācīt vairākus priekšmetus, bet ir Izglītības kvalitātes valsts dienesta normatīvi, kas to nepieļauj, un tie nav atcelti. Piemēram, krievu tautības skolotājai, kas bija studējusi pedagogiju ar specializāciju angļu valodā, noliedza 6. klasē mācīt krievu valodu, jo viņai nav filologa izglītības krievu valodā. Viņa, protams, atteicās studēt vēl divus gadus, lai mācītu divas stundas nedēļā krievu valodu. Rezultātā zaudējām gan angļu valodas skolotāju, gan nav, kas māca krievu valodu. Jau ministrs Kārlis Šadurskis solīja, ka lauku sākumskolās būs prasību atvieglojumi, bet arī sarunā ar ministri Ilgu Šuplinsku atklājās, ka viņai nav zināms, ka profesionāliem skolotājiem netiek pieļauta minimāla kvalifikācijas paaugstināšana,” uzsver R. Ratsaps.

Visai neticams šķiet arī stāstītais, ka no jau likvidētās Ozolu skolas skolēns Latvijas valsts olimpiādē vēsturē ie-

guva 2. vietu, bet direktore pēc tam samaksājusi sodu, jo pieredzējušai skolotājai, kas skolēnam palīdzēja sagatavoties, nebija diploma par kvalifikāciju vēstures specialitātē, bet citā jomā.

Valkas novada Izglītības pārvaldes vadītājs ir nobažījies arī par jaunā standarta izpildi, jo daudzi pieredzējuši mājturības priekšmeta pedagogi prasmīgi māca skolēnus darboties ar kokmateriāliem u. tml., bet ne visi ir sagatavoti, lai skaidrotu dizaina tehnoloģijas. Līdzīgi pārdomas rada teātra mākslas priekšmets un tā realizācija skolās.

Uz jautājumu, kas ir izdevies un par ko būtu pamats gandarījumam, R. Ratsaps stāsta, ka Valkas Jāņa Cimzes ģimnāzija ir projekta „Skola 2030” pilotskola un kopā ar pedagogu komandu aktīvi mēģina iesaistīt arī lauku skolu kolēģus, lai palīdzētu sagatavoties strādāt jaunajos apstākļos.

Gan laba, gan ne tik laba ir ziņa, ka Valkā veidojas rindas uz vietām bērnudārzos, bet sāk trūkt telpu, kur nodrošināt mācības. Vairāki vecāki no Valkas ved savus mazuļus uz 12 kilometru attālo Ērgēmi, jo tur savukārt telpu kapacitāte ir pietiekama.

„Prasības telpu kvalitātes nodrošināšanai tikai aug, bet diemžēl pašvaldībām vairs neizsniedz kredītu, lai arī re-

Slēgtā Stāmerienas pamatskola. Sākotnēji Stāmerienas, Galgauskas un K. Valdemāra pamatskola pārveidotas par sākumskolu, lai bērni no 1. līdz 3. klasei varētu apmeklēt skolu savas dzīvesvietas tuvumā, taču tas nav attaisnojies, jo vecāki un skolotāji secinājuši, ka tā nav ilgtermiņa attīstība.

montu veikšanai jau bija veikti iepirkumi. Daudzviet citās pašvaldībās tādēļ arī vajadzēja lauzt jau saskaņotus būvniecības līgumus. Labā vēsts, ka pērn paspējām realizēt multifunkcionālo mācību kabinetu iekārtošanu Valkas Jaņa Cimzes ģimnāzijā, kā arī ar ES struktūrfondu līdzekļiem atjaunot skolas dienesta viesnici,” klāsta R. Ratsaps.

Izglītības pārvaldes vadītājs norāda, ja pieņem jaunos grozījumus Izglītības likumā, tad vienīgās vidusskolas liktenis ir apdraudēts, lai arī patlaban ir divas paralēlās klases. 10. klasē kopumā ir 32 skolēni, 11. klasē – 35 un 12. klasē – 30 skolēnu.

„Pēc jaunās normas mums pietrūkst apmēram 20 skolēnu, vienīgi varam vēl izbalansēt uz minētās 10 procentu robežas. Par klašu piepildījumu, manuprāt, var runāt tādās pilsētās kā Rīga un Valmiera, kur netālu ir nākamā skola, bet Valkas novada skolēniem tuvākā vidusskola ir 50 kilometru attālumā, lai brauktu citur, piemēram, uz Valmieru, Smiltēni, Rūjieni vai Naukšēniem. Mūsu novads ir gara strēle gar pašu valsts robežu, kas apmēram 75 kilometrus ir robeža ar Igauniju, un mums pienāktos pierobežas statuss,” uzsver R. Ratsaps un izsaka cerību, ka grozījumi likumprojektā attiecībā uz minimālo skolēnu skaitu klasēs netiks pieņemti un likumdevēji ņems vērā iedzīvotāju blīvumu atšķirīgās apdzīvotās vietās.

Lielākā aktualitāte ir jautājumi par vidējo izglītību

Gulbenes novada Izglītības pārvaldes vadītāja Edīte Kanaviņa norāda, ka zināmi izaicinājumi ir katrā no dažādo izglītības līmeņu izglītības iestādēm – pirmsskolas, pamatzglītības, vispārējās vidējās un profesionālās ievirzes. Patlaban novadā esot nodrošināta iespēja tuvāk dzīvesvietai apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi gan Gulbenes pilsētā, gan pagastos, taču sākot jau domāt, kā nodrošināt vietas bērnudārzā tieši pilsētā, jo tur grupiņas ir piepildītas. Vairāku ģimeņu vecākiem jau tagad tiek nodrošināts transports, lai mazuli nogādātu iespējami tuvākajā pirmsskolā.

Uz jautājumu, vai ir pietiekams skaits skolotāju, E. Kanaviņa atzīst, ka tas ir viens no lielākajiem izaicinājumiem. „Šobrīd personāls ir nodrošināts, bet ik pa laikam kāds tomēr jāuzrunā, lai pieteiktos uz vakantajām darba vietām. Domājam, kā atbalstīt izglītības iestāžu vadītājus un motivēt jaunos speciālistus izvēlēties darbu Gulbenes novadā. Nav noslēpums, ka trūkst vairāku priekšmetu skolotāju, tāpat ne visai uzrunājošs algas ziņā ir piedāvājums pirmsskolas skolotājiem. Lai motivētu kopumā skolotājus nākt strādāt uz mūsu novadu, esam sākuši sadarbību ar vairākām augstskolām, studentiem piedāvājot prakses vietas. Pagaidām visveiksmīgāk tas izdevies ar Latvijas Universitāti un Rēzeknes Tehnoloģiju augstskolu. Bieži vien, ja praksē iegūta laba pieredze, novērtējot gan mikrovidi, gan darbu, gan izaugsmes iespējas, tad vairāki jaunieši atgriežas šajās izglītības iestādēs. Otrs motivācijas veids, protams, ir finansiāls atbalsts piemaksu vai pabalstu formā, tādēļ apsveram kārtību, kā to piešķirt. Topošajiem pedagogiem paredzam piešķirt stipendiju vai segt mācību izdevumus,” klāsta E. Kanaviņa. Iekšējās rezerves meklētas, reorganizējot skolas un sakārtojot skolu tīklu. Viena no atbalsta for-

mām bez darba palikušajiem skolotājiem ir iespēja iegūt papildu kvalifikāciju, un pašvaldība meklē risinājumus, lai segtu pārkvalifikācijas izdevumus.

Vislielākā reorganizācija bijusi trīs pamatskolās, kur skolēnu skaits bijis ļoti mazs, līdz sarucis pavisam. Sākotnēji Stāmerienas, Galgauskas un K. Valdemāra pamatskola pārveidotas par sākumskolu, lai bērni no 1. līdz 3. klasei varētu apmeklēt skolu savas dzīvesvietas tuvumā, taču tas nav attaisnojies, jo vecāki un skolotāji secinājuši, ka tā nav ilgtermiņa attīstība. Līdzīgi kā citur dzirdēts, vecāki izvēlas gan jaunākos, gan vecākos bērnus vest uz vienu skolu, lai arī jāmēro tālāks ceļš. E. Kanaviņa paskaidro, ka esošajās piecās pamatskolās, kur mācības notiek līdz 9. klasei, skolēnu skaits ir atbilstošs un skolu vadībai ir redzējums, kā attīstīties, kā ieviest jauno saturu un pilnveidot pieeju.

“ „Lai motivētu kopumā skolotājus nākt strādāt

uz mūsu novadu, esam sākuši sadarbību ar vairākām

augstskolām, studentiem piedāvājot prakses vietas.

Pagaidām visveiksmīgāk tas izdevies ar Latvijas Universitāti un Rēzeknes Tehnoloģiju augstskolu. Topošajiem pedagogiem paredzam piešķirt stipendiju vai segt mācību izdevumus,” atklāj E. Kanaviņa.

Uz jautājumu par ceļiem un tajā pavadīto laiku, Izglītības nodaļas vadītāja stāsta, ka pašvaldība nodrošina transportu vai arī sedz izdevumus, ja tiek izmantots sabiedriskais transports. Speciāliste atzīst, ka no attālākām viensētām līdz izglītības iestādei ceļā jāpavada no 40 minūtēm līdz pat stundai.

Kāds ir viedoklis par iespējamiem grozījumiem Izglītības likumā attiecībā uz skolēnu skaitu? Pēc E. Kanaviņas domām, tās pagaidām ir tikai prognozes, bet skolām kārtējais izaicinājums. „Tie ir draudi visām Latvijas lauku skolām, kurās vidusskolas posmā ir mazāk par 45 skolēniem.

Izvērtējam situāciju, jo ir skolas, kur paredzētais skaits ir mazāks. Pastāv varbūtība, ka no nākamā gada Lejascieņa un Lizuma vidusskolā izglītību pabeigs 11. un 12. klases skolēni un vairs netiks uzņemti skolēni 10. klasē, ja skaits neatbildīs, lai istenotu mācību plānu.

Jau notiek sarunas ar skolēniem un viņu vecākiem, skaidrojam, kā nākotnē tiks istenots vidējās izglītības standarts, kāds būs piedāvājums un kādas izvēles jāizdara skolēniem. Decembrī veiksīm aptauju, lai zinātu, cik 9. klašu

beidzēju plāno iegūt vidējo izglītību mūsu pašvaldībā, kurus mācību priekšmetus izvēlēsies apgūt padziļināti, vai izvēlēsies citu pašvaldību piedāvājumu. Analizējot datus, veidosim savu piedāvājumu. Tad arī secināsim, cik vidējās izglītības iestāžu novadā turpmāk vajadzēs,” paskaidro E. Kanaviņa. Ja būs jāizvēlas, tad, piemēram, līdz tuvākajām vidusskolām Gulbenē no Lejasciema ir 25, bet no Lizuma – 30 kilometri. Transporta pārvadājumu tīkls jau patlaban ir izveidots, un pilsētu skolas nodrošina arī ar diegvesta viesnīcām.

Uz jautājumu, vai problēma ir tikai skolēnu skaits vai jādoma, kā jau patlaban nodrošināt izglītības kvalitāti, E. Kanaviņa teic, ka mācību process tiek nodrošināts visās skolās, bet perspektīvā, nenoliedzami, būs jādoma par jaunu skolotāju piesaisti.

„Tas ir kompleksi izvērtējams jautājums gan par skolu pieejamību – ceļu kvalitāti un patērēto laiku –, gan jaundzimušo bērnu skaitu pagastos, telpu nodrošinājumu utt. Manuprāt, pirmsskolas un pamatizglītības ieguves iespēja novadā ir sakārtota, bet līdz pavasarim jāsaprot, kā sakārtot vidējo izglītību, vai saglabāt visas skolas. Visticamāk, šo posmu pārmaiņas vēl skars. Notiek sarunas ne tikai ar 9., bet arī ar 7. un 8. klašu skolēniem un viņu ģimenēm, un arī viņiem šis ir pārdomu laiks,” norāda speciāliste.

“Mūsu novads ir gara strēle gar pašu valsts robežu, kas apmēram 75 kilometrus ir robeža ar Igauniju, un mums pienāktos pierobežas statuss,” uzsver R. Ratsaps un izsaka cerību, ka grozījumi likumprojektā attiecībā uz minimālo skolēnu skaitu klasēs netiks pieņemti un likumdevēji ņems vērā iedzīvotāju blīvumu atšķirīgās apdzīvotās vietās.

Gulbenes novada pašvaldības un izglītības iestāžu pārstāvji vēl tikai pošas uz sarunām ar izglītības un zinātnes ministri I. Šuplinski. Ko vēlēsies jautāt un uz ko vērst ministres uzmanību? „Aktuāli ir jautājumi par pirmsskolu, skolotāju darba samaksas principiem, vēlamies uzzināt ministrijas redzējumu. Lielākā aktualitāte ir vidējā izglītība, jo pirms tam bija IZM redzējums, kā nodrošināt sākumskolas tuvāk dzīvesvietai, taču realitātē bieži notiek citādi. Manuprāt, pašvaldībām pašām jāizsver, kas katrā vietā ir efektīvākais risinājums, kas darbojas pēc būtības, nevis pieņemts formas pēc. Tiek izstrādāti Ministru kabineta

noteikumi, kā skolēnus uzņems vidusskolā, tādēļ vēlamies uzzināt, kādi būs paredzētie kritēriji, tāpat svarīgi zināt, vai gaidāmas izmaiņas, lai piešķirtu skolai ģimnāzijas statusu, jo reģionos ir aktuāls jautājums, vai ģimnāzijas varēs pastāvēt ilgtermiņā. Skolēnu ir tik, cik ir. Jautājumu netrūkst,” secina E. Kanaviņa.

Uzziņai

Izglītības un zinātnes ministrija ir izstrādājusi grozījumus Izglītības likumā, kas paredz deleģējumu valdībai atbilstoši administratīvi teritoriālajam iedalījumam noteikt minimāli pieļaujamo izglītojamo skaitu pamatizglītības un vispārējās izglītības pakāpē pašvaldību, valsts augstskolu un privātajās vispārējās izglītības iestādēs.

Tie arī paredz noteikt, kādam ir jābūt izglītojamo skaitam katrā pamatizglītības programmas īstenošanas vietā, ja iestāde šo programmu piedāvā dažādās adresēs jeb filiālēs.

Likumprojektā nav minētas konkrētas iespējamās prasības skolēnu skaitam, bet maijā IZM informatīvajā ziņojumā tika piedāvāts četru reģionu bloka modelis ar dažādiem minimālā skolēnu skaita kritērijiem sākumskolas, pamatskolas un vidusskolas klasēs.

Viens no reģionālajiem blokiem ir pilsētas, kurās ir vismaz 50 000 iedzīvotāju. Otru reģionālo bloku veidotu administratīvo teritoriju attīstības centri un Pierīgas novadi. Nākamais bloks – pagastu teritorijas, savukārt ceturtajā blokā ietilptu teritorijas pie Eiropas Savienības ārējās robežas, kā arī tās teritorijas, no kurām attālums līdz nākamajai izglītības iestādei ir vismaz 25 kilometri.

Latvijas pilsētās ar vairāk nekā 50 000 iedzīvotāju – Rīgā, Daugavpilī, Liepājā un Jelgavā – sākumskolas jeb 1.–6. klases posmā IZM rosināja noteikt minimālo skolēnu skaitu – 400, kas nozīmē, ka skolām būtu jānokomplektē vidēji 22 skolēni trīs klašu kompleksos.

1.–9. klases posmā minēto pilsētu skolām tika rosināts noteikt minimālo skolēnu skaitu – 450 un nokomplektēt vidēji 25 skolēnus divu klašu kompleksos, savukārt vidusskolas posmā par minimālo skolēnu skaitu tika piedāvāts noteikt 150 un īstenot divu klašu kompleksus ar 25 skolēniem katrā klasē.

Otrajā reģionālajā blokā sākumskolas jeb 1.–6. klases posmā IZM rosināja noteikt minimālo skolēnu skaitu 300 un īstenot divu klašu kompleksus ar 25 skolēniem katrā klasē, 1.–9. klases posmā par minimālo skolēnu skaitu rosināja noteikt 360 un nokomplektēt vidēji 25 skolēnus divu klašu kompleksos, turpretī vidusskolas posmā – 120 un tāpat nokomplektēt vidēji 25 skolēnus divu klašu kompleksos.

Pārējā Latvijas teritorijā, izņemot attālās vietās reti apdzīvotās teritorijās, minimālais skolēnu skaits sākumskolā varētu būt 35. IZM piedāvāja veidot klases ar vidēji sešiem skolēniem sešu klašu kompleksos. Tomēr šīm izglītības iestādēm būtu jādarbojas kā citām izglītības iestādes filiālēm bez atsevišķas administrācijas un atbalsta personāla un jāīsteno arī pirmsskolas izglītības programmas.

1.–9. klases posmā IZM rosinājusi noteikt minimālo skolēnu skaitu 80 ar vidēji deviņiem skolēniem deviņu klašu kompleksos, savukārt vidusskolā noteikt minimālo skolēnu skaitu 45 ar vidēji 15 skolēniem katrā klasē. ■

Kā skolās jēgpilni izmantot sociālos medijus

IK Anna Druka, žurnāliste

Sociālie mediji jeb sociālie portāli ir kļuvuši par aktuālu un būtisku daļu no bērnu un jauniešu dzīves skolā, mājās un citviet. Šim faktam piemīt savas pozitīvās, kā arī negatīvās puses. Pasaulē, kurā internets un sociālie portāli nosaka katra personīgo un profesionālo dzīvi, skolām, skolotājiem un vecākiem kļūst arvien grūtāk apzināties un nedefinēt digitālos riskus, ar kuriem saskaras jaunatne.

Foto: images.fastcompany.net

Sociālie mediji, ko pazīstam arī kā sociālos portālus, kuri tiek dēvēti arī par sociālajiem tīkliem, iekļauj tīmekļa pakalpojumus, kuri atļauj indivīdiem (1) izveidot publisku vai daļēji publisku profilu ierobežotā sistēmā, (2) izveidot kontaktu sarakstu ar citiem lietotājiem, ar kuriem pastāv kopēja saite, (3) skatīt savu kontaktpersonu kontaktu sarakstu, kā arī citu dalībnieku kontaktu sarakstus un lietotāju profilus. Būtiska priekšrocība sociālajiem portāliem ir tāda, ka tie atļauj lietotājiem izsekot grupām un stiprināt vai atbalstīt šīs attiecības publiskā kontekstā. Šo īpašību dēļ sociālie portāli ir kļuvuši populāri plašā publikā, kā arī starp bērniem. Pastāv pietiekami daudz gadījumu, ka bērni, kuri, nesaņieguši portālos noteikto atļauto vecumu, ir izveidojuši kontus un izmanto šos portālus.

Bērni un jaunieši sociālos portālus izmanto gan skolā, gan ārpus tās, un to izmantošanas veidi ļoti atšķiras, kas rada papildu virkni jautājumu un izaicinājumu. Ne visiem bērniem piemīt prasmes, sagatavotība, ģimenes vai draugu atbalsts, kas ir nepieciešams, lai izmantotu sociālos

portālus jēgpilnā un drošā veidā. Līdz ar to ir svarīgi, lai skolas būtu spējīgas sniegt bērniem vadlīnijas sociālo portālu izmantošanā, kā arī spētu sniegt atbalstu potenciālos atgadījumos, kādi var rasties neadekvātas sociālo portālu izmantošanas dēļ.

Ir būtiski ņemt vērā, ka, lai gan gandrīz visi bērni atzīst, ka, izmantojot internetu, viņi kaut ko iemācās, lielākā daļa aktivitāšu, ar ko viņi nodarbojas tiešsaistē, nav izglītojošas. Vislabāk viņiem patīk apmeklēt sociālos portālus, vērot videoklipus un spēlēt tiešsaistes spēles. Bērnu un jauniešu pilsoniskā un sabiedriskā līdzdalība projektos un pasākumos ir salīdzinoši reta. Popularitātes ziņā „YouTube”, „Instagram” un „Snapchat” ir visbiežāk izmantotās tiešsaistes platformas. Šie rādījumi pārsvarā turpina būt nemainīgi neatkarīgi no demogrāfijas.

Jaunieši uzskata, ka saistībā ar digitālo pilsonību sociālie portāli palīdz viņiem kļūt pilsoniskākiem un piedzīvot bagātīgāku dažādību caur cilvēkiem, ar ko viņi mijiedarbojas, un uzskatiem, ar ko sastopas.

Kas ir sociālo portālu medijpratība?

Sociālo portālu medijpratība ir saistīta ar izglītību par ekrāna bāzes materiāliem ar uzsvaru uz spēju tos izprast, izvēlēties un izvērtēt, kur mediji tiek izmantoti kā informācijas piegādes un apstrādes, kā arī jaunrades rīks.

Pēdējā laikā jauni termini papildina oriģinālo jēdzienu „medijpratība”, jo digitālās un mediju nozares kļūst arvien daudzveidīgākas. Lai būtu vieglāk orientēties un izprast būtiskāko, UNESCO izveidoja jaunu jēdzienu „mediju un informācijas pratība” (media and Information Literacy – MIL). Šis jēdziens apvieno informācijas, komunikācijas tehnoloģiju un digitālās lietotājprasmes, kas dod iespēju pilsoņiem piekļūt, atgūt, izprast, izvērtēt, izmantot, radīt, kā arī dalīties ar informāciju un mediju saturu visos formātos, izmantojot dažādus rīkus, kritiskā, ētiskā un efektīvā veidā, lai piedalītos un iesaistītos personīgās, profesionālās un sabiedriskās aktivitātēs. Tas nozīmē, ka medijus un informāciju saprotoša persona nav tikai informācijas un mediju satura patērētājs, bet arī atbild par informācijas meklēšanu, zināšanu bāzes izveidošanu un inovācijām un spēj izmantot plašu informācijas, mediju un komunikācijas rīku spektru. Mediju un informācijas pratība pieprasa jaunu prasmju kombināciju un sadarbības mehānismus, kas palīdzētu cilvēkiem atvieglot līdzdalību mūsdienu informācijas sabiedrībā.

“ Medijus un informāciju saprotoša persona nav tikai informācijas un mediju satura patērētājs, bet arī atbild par informācijas meklēšanu, zināšanu bāzes izveidošanu un inovācijām un spēj izmantot plašu informācijas, mediju un komunikācijas rīku spektru.

Mediju un informācijas pratības prasmes iekļauj:

- Pieņemt atbildīgus lēmumus un piekļūt informācijai, to atrast un ar to dalīties. Izprast informācijas un ideju jēdzienus.
- Analizēt vēstījumus dažādās izpausmēs. Identificēt autoru, mērķi un skatījumu, kā arī izvērtēt satura kvalitāti un ticamību.
- Radīt dažāda veida saturu, izmantojot valodas prasmi, attēlus, skaņu un jaunās digitālās rīkus un tehnoloģijas.
- Apzināties savu izturēšanos un komunikācijas uz-

vedību, ņemot vērā atbildību pret sabiedrību un ētikas principus.

- Uzņemties sociālu darbību, strādājot individuāli un sadarbojoties ar citiem, lai dalītos ar informāciju un risinātu problēmas ģimenē, darbā un sabiedrībā.

Lietotāju radīts saturs iekļauj savus riskus. Piemēram, mēs ne vienmēr varam uzzināt, kurš ir satura autors, ar kādiem nolūkiem šis cilvēks kaut ko ir radījis un vai šī informācija ir patiesa. Tas ir iemesls, kādēļ medijpratība, jo īpaši sociālo portālu medijpratība, jāapgūst no agras bērnības.

Iemesli, kādēļ bērniem jāapgūst medijpratība:

- Iemācīties kritiski domāt. Kad bērni izvērtē mediju saturu, viņi vienlaicīgi trenē savu kapacitāti analizēt un noteikt, vai vēstījums ir pamatots. Viņi iemācās izprast, kādēļ kāda daļa no informācijas bija vai nebija iekļauta saturā un kādēļ tā tiek pasniegta konkrētā veidā. Viņi arī iemācās atpazīt informāciju, kas var atbalstīt viņu viedokli. Rezultātā viņi spēj paši pieņemt lēmumus attiecībā uz informāciju, ar ko viņi saskaras, balstoties uz savām zināšanām.
- Kļūt par gudriem informācijas un produktu patērētājiem. Medijpratība palīdz bērniem iemācīties noteikt, vai kaut kas ir patiess. Tā palīdz bērniem atpazīt marketingā un reklāmās izmantotos pārliecināšanas paņēmienus, lai viņi būtu spējīgi pieņemt pamatotus lēmumus par produktiem un pakalpojumiem, ko viņi vēlas izmantot.
- Atpazīt skatpunktu. Autora skatpunkta identificēšana palīdz bērniem novērtēt dažādas perspektīvas. Tas arī palīdz saskatīt informācijas jēgu plašākā kontekstā un apzināties potenciālu manipulāciju ar informāciju, dezinformācijas taktikas vai pat ideoloģisku pārliecināšanu.
- Rast atbildību pret medijiem. Efektīvas komunikācijas atslēga ir spēt atpazīt savu skatpunktu, pateikt to, ko gribas, un izprast, kāda ietekme būs vēstījumam.
- Identificēt mediju lomu mūsdienu kultūrā. Mediji kopumā, kā arī sociālie portāli veido mūsu izpratni par apkārtējo pasauli un ietekmē mūsu domāšanu un uzvedību. Šī iemesla dēļ ir svarīgi apzināties sociālo portālu lomu mūsdienu kultūrā. Izpratne par to palīdzēs bērniem un jauniešiem aptvert un izmantot pozitīvo potenciālu, ko sniedz mediji.

Skolas un skolotāji ir galvenās iesaistītās puses šajā procesā, bet atbildība negulst uz viņu pleciem vien. Neapšaubāmi, ģimenes, akademiķi, valdības, politikas veidotāji, industrijas un pilsoniskā sabiedrība ir līdzdalībnieki šajā procesā.

Kā izveidot jēgpilnu sociālo portālu medijpratības stratēģiju?

Nav viena pareizā veida, kā izveidot un attīstīt sociālo portālu medijpratības stratēģiju skolās. Ir iespējams izvēlēties piemērotāko no daudziem un dažādiem ceļiem, ņemot vērā katras skolas iesaistītās puses un to prioritātes; skolas

vadību, vecāku padomi, skolotājus un citus. Būtiskākais stratēģijas izveides sākšanā ir sekot kopējai vīzijai, izvirzīt kopīgas prioritātes un sagatavot spēcīgu argumentāciju, lai panāktu, ka šīs prioritātes par tādām tiek atzītas.

Nereti skolas darbinieki un vadība, kā arī politikas veidotāji sūdzas, ka trūkst pārliecības un zināšanu, kādi tieši varētu būt efektīvi mehānismi, lai risinātu ar sociālo portālu izmantošanu saistītos problēmjaudājumus, jo īpaši, kad ir jāpieņem lēmumi par to iedrošināšanu vai aizliegšanu skolā.

Lai gan daudzās skolās jau pastāv un ir ieviestas tradicionālās medijpratības stratēģijas, tas nenozīmē, ka tās atrisina sociālo portālu medijpratības jautājumus. Viena būtiska atšķirība ir tā, ka digitālās tehnoloģijas ir sapludinājušas robežas starp skolu un mājām. Piemēram, klasesbiedri viens otru var apcelt no mājām, un bērni var tikt pakļauti tādiem draudiem kā viltus ziņas, arī veicot uzdevumus klasē. Līdz ar to jautājums, kurš ir atbildīgs, lai bērni tiek izglītoti sociālo portālu medijpratības jomā, nav viegli atrisināms.

Pēdējo divu gadu desmitu laikā ir izveidots plašs interneta drošības materiālu un programmu klāsts, lai veicinātu drošu un pozitīvu bērnu un jauniešu uzvedību interneta vidē. Ir skaidrs, ka tādas stratēģijas kā ekstrēmu piemēru izmantošana, biedēšanas taktikas un informatīvas lekcijas ir daudz mazāk efektīvas nekā programmas, kuras ir balstītas uz prasmju attīstīšanu, kas iekļauj mācīšanos caur darbību un skaidrus teorētiskos modeļus.

Jāņem vērā arī tas, ka profilakses izglītībai arī ir savi ierobežojumi. Lekcijas par interneta drošības jautājumiem sacenšas ar lekcijām par narkotikām, seksuālo vardarbību, seksuāli pārnēsājamām slimībām, neplānotu grūtniecību, huligānismu un citiem potenciāliem draudiem. Mēģinājumi atrisināt sociālo portālu medijpratības jautājumus vienas stundas ietvaros noteikti neaizskars būtiskākos problēmjaudājumus un, visticamāk, lieki patērēs skolas resursus.

- Regulāri izvērtējiet skolotāju un skolēnu iniciatīvas, kas ir saistītas ar sociālajiem medijiem, un piedāvājiēt mācības jomās, kur tas ir nepieciešams.
- Revidējiet sociālo mediju lietošanas paradumus skolā un ārpus tās, identificējiet neaizsargātos skolēnus un sekojiēt līdzī viņu progresam.
- Sagatavojiēt argumentāciju un pierādījumus tam, ka sociālo portālu medijpratība ir efektīva un nepieciešama, lai motivētu skolas un sabiedrības līdzdalību stratēģijas attīstībā un ieviešanā.
- Sociālo portālu medijpratības stratēģija būtu jāveido, jāievieš un jāizvērtē ar metodēm, kas iekļauj visas skolas līdzdalību. Konsultēšanās ar ieinteresētajām pusēm vien nav pietiekama.
- Strādājiēt ar bērniem, jauniešiem, vecākiem, skolas darbiniekiem un visiem, kas ir saistīti ar un ap skolu. Tas palīdzēs izveidot pamatus, no kuriem uzlabot stratēģiju.
- Vecāku iesaiste ir ļoti būtiska, bet to mēdz būt grūti panākt. Līdz ar to izveidojiēt plānu, kā nodrošināt vecāku aktīvu līdzdalību no stratēģijas izveides sākuma līdz ieviešanai un izvērtēšanai.
- Ir svarīgi saņemt atgriezenisko saikni, jo visas skolas iesaiste ir garantēta tikai tad, ja visu iesaistīto pušu pārstāvi jūt, ka viņu ieguldījums tiek novērtēts un viņu balsis sadzirdētas. ■

“Digitālās tehnoloģijas ir sapludinājušas robežas starp skolu un mājām. Piemēram, klasesbiedri viens otru var apcelt no mājām, un bērni var tikt pakļauti tādiem draudiem kā viltus ziņas, arī veicot uzdevumus klasē. Līdz ar to jautājums, kurš ir atbildīgs, lai bērni tiek izglītoti sociālo portālu medijpratības jomā, nav viegli atrisināms.

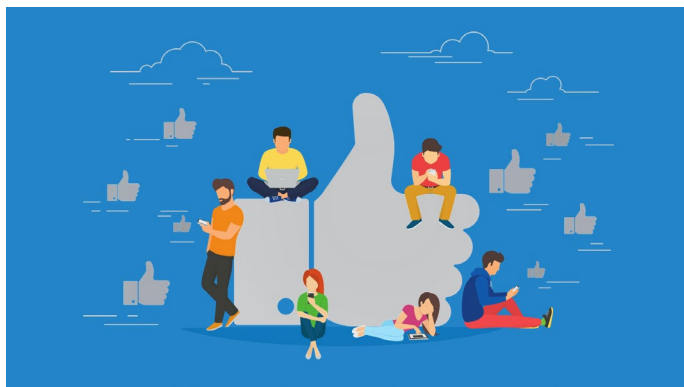

Foto: singularityhub.com

Padomi jēgpilnas sociālo portālu medijpratības stratēģijas izveidei skolā

- Iekļaujiēt skaidru, saprotamu un konsistentu sociālo portālu medijpratības definīciju.
- Sociālo portālu medijpratības stratēģijai jābūt mērķtiecīgi izveidotai, lai tā iekļautos vispārējā mācību programmā.

Informācija un resursi

Vairāk informācijas par projektu (angļu valodā): <http://fcl.eun.org/sml4change>.

Sociālo portālu medijpratības atvērtais tiešsaistes kurss (angļu valodā): <http://fcl.eun.org/sml4change/mooc> (kursa materiāli ir pieejami arī latviešu valodā).

Sekojiēt sociālo portālu aktivitātēm, izmantojot šādus haštagus: #SocialMediaLiteracy4Change and #sml4change.

Kā radīt kvalitatīvu kultūras produktu bērniem un jauniešiem?

IK Andra Ozola, žurnāliste

Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā 7. novembrī notika Kultūras ministrijas (KM) organizēta starptautiska konference kultūras organizācijām, izglītības nozares un pašvaldību pārstāvjiem. Tajā eksperti no Latvijas, Norvēģijas un Portugāles iepazīstināja ar labo praksi darbā ar bērnu un jauniešu auditoriju, kā arī palīdzēja rast atbildes uz jautājumiem, kas ir kvalitatīvs kultūras produkts bērniem un jauniešiem un kā nodrošināt tā piemērotību, ilgtspēju un mobilitāti.

Foto: Kultūras ministrija

Starptautiskajā konferencē kultūras organizācijām, izglītības nozares un pašvaldību pārstāvjiem.

Gatavojas jaunas programmas ieviešanai

Jaunu profesionālās laikmetīgās mākslas un kultūras produktu radīšana bērnu un jauniešu auditorijai kopradē ar donorvalstu (Norvēģijas, Islandes, Lihtenšteinas) partneriem, kā arī auditorijas attīstība būs nepieciešamās komponentes, lai 2020. gadā Latvijas profesionālās laikmetīgās mākslas un kultūras organizācijas, nevalstiskās organizā-

cijas, kā arī pašvaldības veiksmīgi varētu piedalīties konkursā Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) līdzfinansējuma saņemšanai jaunu produktu radīšanai bērnu un jauniešu auditorijai.

Kopš 2018. gada Latvijā tiek īstenota iniciatīva „Latvijas skolas soma”. Tā skolēniem dod iespēju klātienē iepazīt Latviju mākslas un kultūras norisēs (skatuves mākslā, mūzikā, vizuālajā mākslā, literatūrā, dejā, arhitektūrā, dizainā

un kino), tai skaitā izzināt Latvijas valstiskuma attīstības un saglabāšanas liecības, Latvijas kultūrainavu, kultūras vērtības un laikmetīgās izpausmes, vēsturisko mantojumu un radošās industrijas.

Arī Norvēģijas skolās tiek īstenota līdzīga iniciatīva – nacionāla līmeņa mākslas un kultūras programma „Kultūras skolas soma” („The Cultural Rucksack”). Programma Norvēģijā pastāv kopš 2001. gada un tiek uzskatīta par veiksmīgu.

Portugālē EEZ finanšu instrumenta ietvaros tika īstenota programma „Cultural Footprint”, lai veicinātu pieejamību mākslai un kultūrai bērnu un jauniešu vidū dažādos reģionos, kā arī atbalstītu portugāļu mākslinieku sadarbību ar izglītības iestādēm.

Latvija un Norvēģija 2017. gada decembrī parakstīja saprašanās memorandu par EEZ un Norvēģijas finanšu instrumenta ieviešanu 2014.–2021. gadā. Tas paredz, ka Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas administrētajā programmā „Reģionu attīstība, nabadzības mazināšana un kultūras sadarbība” 3 000 000 eiro no programmas finansējuma tiek paredzēti programmas jomai „Kultūras uzņēmējdarbība, kultūras mantojums un kultūras sadarbība”. Tās mērķis ir uzlabot pieejamību profesionālajai laikmetīgajai mākslai un kultūrai visos Latvijas reģionos. Programmas ieviešanu plānots sākt 2020. gadā. Programmas kultūras jomas mērķa grupa ir bērni un jaunieši no vispārējām un profesionālajām Latvijas izglītības iestādēm.

“Svarīgi, lai kultūras pasākumus apmeklētu ne tikai tie bērni, kuriem tas patīk, bet ar tie, kuri saka, ka „kultūra nav priekš manis”.

Veicina piederību valstij

Programmas „Latvijas skolas soma” vadītāja Aija Tūna atceras, kā pirms programmas ieviešanas Latvijas delegācija kā „Sprīdītis” devās uz Norvēģiju un Portugāli, lai lūkotos, kā līdzīgas programmas strādā tur. Viņai atmiņā palikuši Norvēģijā dzirdētie vārdi: „Lai kultūra nokļūtu visattālākajā vietā laukos, aiz augstākajiem kalniem un dziļākajiem fjordiem.” Un nu jau otro gadu arī Latvijā darbojas šāda programma, kas aptver visas izglītības iestādes – pamata, vidējās un profesionālās. Jo īpaši A. Tūnai ir prieks par profesionālajām izglītības iestādēm, no kurām daži jaunieši pirmo reizi savā dzīvē apmeklējuši teātri.

Patlaban ir apkopots regulārs piedāvājums par vairāk

nekā 1500 kultūras norisēm, un ir noticis 14 000 kultūras pasākumu visā Latvijā – katrā skolas dienā apmēram 80 notikumu. Saņemtas labas atsauksmes no skolēniem un skolotājiem, atzinīgs vērtējums no Izglītības kvalitātes valsts dienesta. Aug interesentu un partneru skaits. Jaunieši jūtas piederīgāki valstij, lepnāki par to, saprot, ka viņiem ir, ar ko lepoties, programmas „Latvijas skolas soma” ieguvumus raksturo A. Tūna, uzsverot, ka svarīgi ir, lai kultūras pasākumus apmeklētu ne tikai tie bērni, kuriem tas patīk, bet ar tie, kuri saka, ka „kultūra nav priekš manis”. „Mēs turpināsim pedagogu un kultūras darbinieku auditorijas aicināt domāt caur bērna prizmu,” viņa norāda.

Foto: Kultūras ministrija

A. Tūna: „Mēs turpināsim pedagogu un kultūras darbinieku auditorijas aicināt domāt caur bērna prizmu.”

Biežāk sastopamās izglītības iestāžu minētās problēmas, realizējot programmu „Latvijas skolas soma”:

- „biļetes jau izpārdotas...”;
- „mums te piedāvā tādu pamācošu ludziņu...”;
- „varam sniegt izrādes un koncertus jebkuros svētkos”;
- „skolēni neprot uzvesties (ļoti labi, tad iemācīsim viņiem!)”;
- „mūsu mērķauditorija tomēr nav skolēni”.

Nekļūt pamācošiem un didaktiskiem

„Nekļūsim pamācoši un didaktiski,” aicināja A. Tūna, piebilstot, ka tikpat svarīgi ir nenovienkāršot un nepārbli-vēt „Latvijas skolas somas” saturu un neizdabāt iedomā-tai gaumei. Var palīdzēt ievadnodarbības, apmeklējamās kultūras iestādes vides un ēkas iepazīšana. Ļoti pieprasītas, bet joprojām mazā piedāvājumā ir nodarbības par to, kas, piemēram, notiek teātra aizskatuvē. „Nedublēt skolā notie-košo, nepārbaudīt, neatprasīt, nelikt sacensties, bet radīt iespēju iepazīt un izjust,” programmas patiesos mērķus at-gādina A. Tūna.

Viņa aicināja arī neaizmirst par koncertapvienībām, kas dodas uz visattālākajiem valsts nostūriem. Norvēģijā A. Tūna novērojusi, ka skolēni ir tie, kuri pirms koncertiem vai izrādēm kārto zāli, sagaida un rūpējas par māksliniekiem, ir priecīgi, ja viņiem ļauj pamēģināt paspēlēt kādu mūzikas instrumentu vai nofotografēties kopā ar operdziedātāju, bet Latvijā līdz tam vēl tāls ceļš ejams. Programmas „Latvijas skolas soma” vadītāja mudināja skolotājus būt drosmīgiem, izmantot daudzveidīgus piedāvājumus un starpdisciplināritāti.

Kā piemēru A. Tūna minēja no Jelgavas vidusskolēniem saņemto atsauksmi, kurā skolēni pauž vēlmi, lai programma būtu regulāra un ilgtermiņa, piebilstot – ja to varētu sākt apgūt jau no 1. klases, skolēniem būtu vismaz 24 Latvijas kultūras notikumi, un viņi par Latvijas kultūru zinātu un saprastu daudz vairāk.

Foto: Kultūras ministrija

Odne Sekelstens stāsta par skatuves mākslas tīklu ar savu izrāžu repertuāru un tīmekļvietni Norvēģijā. Izrādēs pusaudži iejūtas pieaugušu skatuves mākslinieku lomās.

Norvēģijas Kultūras somai – reģionāls raksturs

Jūne Breivika (*June Breivik*) no Norvēģijas stāstīja par programmas „Kultūras skolas soma” 20 gadu pieredzi, uzsverot, ka skolēni var iepazīt sešus dažādus mākslas veidus – skatuves mākslu („performance art”), vizuālo mākslu, mūziku, filmas, literatūru un kultūras mantojumu. Norvēģijā ir vairākas diferencētas „Kultūras skolas somas”, kas ir lokāli adaptētas pa novadiem un pašvaldībām un tiek vadītas autonomi no apgabaliem.

Tās aptver 825 000 skolēnu, 3300 skolu un 3600 produktu. 2018. gadā šajā programmā iesaistījās 3500 mākslinieku un 850 institūciju. Darbojas arī īpašs „Kultūras skolas somas” portāls („DKS portal”), kas tika atvērts 2. septembrī.

Norvēģijas pašvaldībās strādā „Kultūras skolas somas”

koordinatori, un viena no koordinatorēm Lilla Jakobsena (*Lill Jacobsen*) no Buskerudas novada pašvaldības dalījās savā pieredzē par programmas pārvaldīšanu reģionā. Protams, finansējums „Kultūras skolas somai” ir nesalīdzināmi lielāks kā Latvijā – bagātie norvēģi var darīt, kā grib.

Ko Latvija varētu pārņemt no Norvēģijas?

Iespējams, tās varētu būt pārvietojamās izstādes, kas no izstāžu zālēm un mākslas galerijām tiek transportētas un izliktas klasēs, bet stundu vada muzeja (galerijas) speciālists. Buskerudas novadā ir 21 pašvaldība, 141 skola un 20 000 skolēnu, un katrā mācību gadā skolēni šādā veidā iepazīst četras līdz piecas izstādes. Informācija par galeriju piedāvājumu skolotājiem ir pieejama interneta vietnē, turpat apskatāmas arī gleznas no izstādēm, ir iespēja komentēt.

“Nedublēt skolā
notiekošo, nepārbaudīt,
neatprasīt, nelikt sacensties,
bet radīt iespēju iepazīt un
izjust,” programmas patiesos
mērķus atgādina A. Tūna.

Bērniem un jauniešiem tiek piedāvātas nodarbības, kurās viņi iepazīst glezniecību, mūziku, tekstilmākslu, skatuves mākslu, digitālo mākslu un arī emodži (*emoji*) – jauniešu komunikācijas valodu, kurā viņi var izteikties par savām mīļākajām grāmatām, dziesmām vai labākajām brīvdienām.

Norvēģijā pie skolām ir ierīkoti koši, krāsaini laukumi ar instalācijām. Piemēram, vienu no instalācijām veido koši krāsainas ripas uz caurspīdīgām caurulēm, bet, skatoties no augšas, redzams, Merilinas Monro portrets (kā Endija Vorhola gleznā).

Savukārt projekta „Teen Ambassadors” (pusaudži iejūtas pieaugušu skatuves mākslinieku lomās) gaitā izveidots Norvēģijas skatuves mākslas tīkls ar savu izrāžu repertuāru un tīmekļvietni. Tā vadītājs Odne Sekelstens (*Aadne Sekelsten*) demonstrēja video, kurā pie skolas piebrauc treileris. Tas atveras, iekšā stāv skatītāji, bet uz treileri dodas antikā teātra stilā tērpti un nogrimēti jaunieši, lai sniegtu savu priekšnesumu. Var arī tā. ■

Atbild izglītības jurists

IK

Kristaps Runts, jurists, sertificēts darba aizsardzības un personas datu aizsardzības speciālists

Eliza Stilve, jurista palīdzē

Materiāls tapis sadarbībā ar www.skolutiesibas.lv.

Pedagogu profesionālās pilnveides izdotu dokumentu atzīšana

Jautājums

Valsts izglītības informācijas sistēmā (VIIS) ir jāreģistrē pedagogu profesionālās kompetences pilnveides dokumenti. Ministru kabineta (MK) noteikumu Nr. 569 20. panta 21.5. apakšpunkts attiecas uz ārvalstu institūciju Latvijā, kura īsteno kursus, bet, ja pedagogs ir aizbraucis uz Maskavu un tur ieguvis apliecību kādā universitātē, teiksim, 72 stundu apmērā, uz kuras nav nekādu atzīmju par saskaņošanu ar Latvijas iestādēm, vai šāds dokuments ir derīgs Latvijā un būtu jāreģistrē VIIS?

Atbilde

MK noteikumi neparedz šādu institūciju izdotu dokumentu atzīšanu, ja vien nav kāda īpaša saskaņojuma ar Izglītības un zinātnes ministriju (piem., starptautiska līguma vai tml.). Jo šāda pedagogu profesionālā pilnveide var nebūt atbilstoša Latvijas izglītības sistēmai un valsts pamatprincipiem. Vēl jo vairāk, MK noteikumu 21. punkts jau izsmelīgi nosaka, kā pedagogs pilnveido profesionālo kompetenci, proti, kādā no šādām programmām, kas noteiktas 21.1.–21.5. apakšpunktā.

Pedagogu profesionālās pilnveides kursu organizācija

Jautājums

Saistībā ar jauno izglītības standartu tiek organizēti ļoti daudzi kursi, kuros, kā uzskata mūsu direktore, ir jāpieņem maksimāli. Tie visi atbilst kategorijai „profesionālā pilnveide”, bet mani kā direktora vietnieci uztrauc, ka tādēļ nenotiek daudz stundu, kuras nav iespējams aizvietot. Līdz ar to jautājums ir par juridisko pusi – cik daudz skolotājs drīkst nebūt stundās profesionālās pilnveides kursu dēļ?

Atbilde

Protams, ka primāri ir mācību darbs. Nevar būt tā, ka rodas lieli robi mācību procesā ar skatu uz nākamo paauzdu izglītošanu jaunajā modelī. Tā tas nevar būt, Izglītības kvalitātes valsts dienests (IKVD) varētu pārmest nesakārtotu darba organizāciju. Taču šie jaunā standarta kursi ir ļoti svarīgi, jo tieši saistīti ar turpmāko mācību procesu. Tāpēc vienīgais risinājums ir rast vidusceļu, konsultējoties ar kursu organizētājiem. Normatīvā līmenī risinājums šādai situācijai nav noteikts.

Fakta fiksēšana

Jautājums

Kā pareizi piefiksēt ētikas normu un subordinācijas neievērošanas faktu un aizrādījuma izteikšanu?

Atbilde

Parasti praksē juridiski nozīmīgi faktu fiksē ar aktu uz papīra divu liecinieku klātbūtnē. Taču atļauti ir visi Civilprocesa likumā vai Administratīvā procesa likumā noteiktie pierādīšanas līdzekļi (proti, tas var būt arī audio/videoieraksts, trešās personas paskaidrojums utt.).

Ja aizrādījuma izteikšana ir domāts kā disciplinārsods, tad tādi juridiski ir tikai piezīme vai rājiens (Darba likuma 90. pants). Pierādīšanas līdzekļi ir attiecīgi Civilprocesa

likums, jo šajā gadījumā piemērojams Darba likums, kas procesuāli tiek īstenots ar Civilprocesa likumu. (Civilprocesa likuma 95. pants).

Pierādījumu pieļaujamība

(1) Tiesa pieļauj tikai likumā noteiktos pierādīšanas līdzekļus.

(2) Faktus, kurus saskaņā ar likumu var pierādīt tikai ar noteiktiem pierādīšanas līdzekļiem, nevar pierādīt ne ar kādiem citiem pierādīšanas līdzekļiem. (Sīkāk skatīt Civilprocesa likuma 17. nodaļā, kurā uzskaitīti pieļaujamie pierādīšanas līdzekļi.)

19. Mācību prakse praktikantiem

Jautājums

Kādi normatīvie akti nosaka praktikantu apmācību? Vai šādos gadījumos ir jāslēdz vienošanās ar pedagogu par papildu darba veikšanu? Un kā ar samaksu?

Atbilde

Izpētot MK noteikumus Nr. 785 „Mācību prakses organizācijas un izglītojamo apdrošināšanas kārtība”, secinu, ka šie noteikumi nosaka organizatorisko procesu, nevis juridisko pamatu izglītības iestādei piedalīties un īstenot praktika mācību praksi. Arī citi normatīvie akti iestādes funkcijas un uzdevumus neparedz mācību prakses īs-

tenošanai praktikantiem. Trīspusējais līgums Ministru kabineta noteikumu Nr. 785 8. punktā nav juridiski korekts pamats, ko uzskatīt par mācību prakses īstenošanas pienākumu izglītības iestādei. Izglītības iestādes pienākumam šajā jomā ir jābūt noteiktam likumā vai MK noteikumos, proti, ar ārējo normatīvo aktu, nevis tikai uz savstarpējas vienošanās pamata. Tālāk pakārtoti arī darbinieku amatu aprakstos. Faktiski pašlaik darbiniekiem tas ir darbs ārpus amata apraksta pienākumiem noteiktajam. Un, ja arī ir noteikts amata aprakstā, rodas jautājums, uz kāda pamata, ja iestādei nav tādas kompetences?

Patlaban vienīgais, uz ko izglītības iestāde varētu atsaukties, ka ir tiesiskais pamats prakses īstenošanai, ir trīspusējais līgums – Ministru kabineta noteikumu Nr. 785 8. punkts (skat. tālāk skaidrojumu, kāpēc tas tomēr nav īsti juridiski korekti).

Par situācijas juridisko risinājumu – tas varētu būt maksas pakalpojums (citi ieņēmumi), ko pašvaldība izstrādā kā vienotu kārtību (saistošos noteikumus) savās vispārējās izglītības iestādēs – apgūt mācību praksi studentiem, kur augstskola sedz izglītības iestādei izdevumus par mācību prakses īstenošanu. Citādi pašlaik ir situācija, ka nav juridiskā pamata mācību prakses īstenošanai, jo tādas tiesību normas nav noteiktas, kā arī finansējums par šādu pienākumu veikšanu nav pamatots ar tiesību normu. Risinājums būtu pašvaldības vienots regulējums saistošo noteikumu formā, lai mācību prakses īstenošana kļūtu par izglītības iestādes darba sastāvdaļu, taču, kamēr nav šādas kārtības, nav arī pamata praksi īstenot (jo nav tiesiskā pamata). Vēl labāks risinājums būtu, ja valstiskā līmenī Vispārējās izglītības likumā un MK noteikumos precizētu, ka izglītības iestādēs mācību prakses īstenošana ir izglītības iestāžu darbības daļa, par to nosakot vienotu finansējumu šīs mācību

prakses īstenošanai visām izglītības iestādēm, kā arī sīkāku regulējumu.

P. S. Datu regula nebūtu pārkāpta, jo prakse būtu izglītības iestādes funkcija/uzdevums. Tāpēc patlaban vienīgais, uz ko varētu atsaukties, ka ir tiesiskais pamats prakses īstenošanai, ir trīspusējais līgums – minētais Ministru kabineta noteikumu Nr. 785 8. punkts. Taču arī, kā minēju, šis līgums ir tikai organizatorisks procesa dokuments, bet nav materiālās tiesību normas, kas dod pamatu praksi īstenot.

Diskutabls jautājums – varētu neprasīt vecāku piekrišanu, atsaucoties uz šo trīspusējo vienošanos, kas noteikta MK Nr. 785.

Higiēnas un veselības prasības praktikantiem ir tādas pašas kā pedagogiem, jo pēc būtības saskarsmē ar bērnu jau nekādas atšķirības nav. Tikai pedagoga un praktikanta kompetence atšķiras, kam nav sakara ar drošību pret bērniem. Tas pats par sodāmību u. c. aizliegumiem, kas būtu jāpārbauda un jāievēro arī praktikantu darbā.

Papildu darbs

Jautājums

Vai skolotājam jāraksta iesniegums ar vēlmi veikt papildu darbu – pulciņa skolotājs?

Atbilde

Nē, iesniegums nav jāraksta. Papildu darbu piedāvā darba devējs un sagatavo parakstīt vienošanos, ja darbinieks piekrīt.

Rīkojuma noformēšana par atvaļinājuma piešķiršanu

Jautājums

Cik ilgu laiku iepriekš ir jāraksta rīkojums par atvaļinājuma piešķiršanu?

Atbilde

Normatīvie akti, tai skaitā Darba likums, šādu termiņu nenosaka. Kolīdz vienojaties ar darbinieku, to var sagatavot, lai tūlītēji nostiprinātu šo faktu.

Virsstundu darba regulējums

Jautājums

Vai nerodas virsstundas gadījumos, ja pirmsskolas izglītības skolotājs strādā pirmdienās un trešdienās 9 stundas dienā, savukārt otrdienās, ceturtdienās un piektdienās – 5 stundas dienā?

Atbilde

Ja tiek pārsniegts 8 stundu normālais dienas darba laiks (Darba likuma 131. pants), tad ir jāpiemēro Darba likuma 140. pants arī pedagogiem (citādi tas ir virsstundu darbs), kas paredz, ka:

„140. pants. Summētais darba laiks

(1) Ja darba rakstura dēļ nav iespējams ievērot attiecīgajam darbiniekam noteikto normālo dienas vai nedēļas darba laika ilgumu, darba devējs pēc konsultēšanās ar

darbinieku pārstāvjiem var noteikt summēto darba laiku, lai darba laiks pārskata periodā nepārsniegtu attiecīgajam darbiniekam noteikto normālo darba laiku. Ja darbiniekam ir noteikts summētais darbalaiks, darba devējam ir pienākums par to rakstveidā informēt darbinieku, norādot pārskata perioda ilgumu, kā arī laikus iepazīstināt darbinieku ar darba grafiku.

(..)

(3) Ja darba koplīgumā vai darba līgumā nav noteikts garāks pārskata periods, summētā darba laika pārskata periods ir viens mēnesis. Darbinieks un darba devējs darba līgumā var vienoties par pārskata perioda ilgumu, taču ne ilgāku par trim mēnešiem, bet darba koplīgumā – ne ilgāku par 12 mēnešiem.”

Darba devēja uzteikums būtiska pārkāpuma gadījumā

Jautājums

Tehniskais strādnieks nekvalitatīvi izpilda uzdotos darbus, neievēro savu darba grafiku, bez rakstveida saskaņošanas darba laikā strādā blakus darbā. Esam sastādījuši aktus, kuru saturam viņš nepiekrīt, kā arī mutvārdos brīdinājuši. Liekam darbus pārdarīt, izniekojot laiku un līdzekļus, esam prasījuši paskaidrojumus, taču neredzam iespēju turpmā

kai sadarbībai. Kā rīkoties šādā situācijā?

Atbilde

Ja pārkāpumi ir būtiski un pēdējā mēneša laikā un ja uzskatāt, ka darba attiecības ir izbeidzamas, tad tas ir darba devēja vienpusējs uzteikums. Darba likuma 101. panta pirmās daļas 1. punkts (gadījums, kad .. 1) darbinieks

bez attaisnojoša iemesla būtiski pārkāpis darba līgumu vai noteikto darba kārtību"). Tiek pieprasīts sniegt rakstveida paskaidrojumu, pēc kura izvērtēšanas notiek uzteikuma procedūra.

P. S. Protams, ja iespējams, vislabāk piedāvāt abpusēju vienošanos Darba likuma 114. pants:

- Vienošanās abpusēji izbeigt darba līgumu (DL 114. pants).

Nelabvēlīgu apstākļu radīšanas nepieļaujamība

Jautājums

Kāds likums noteic, ka, atgriežoties no bērna kopšanas atvaļinājuma, pedagogam ir jānodrošina tāda pati slodze kā līdz dekrēta atvaļinājumam, ja darba līgumā ir rakstīts, ka skolotājs tiek pieņemts darbā saskaņā ar tarificēto slodzi?

Atbilde

Darba likuma 154. panta piektā daļa:

„(5) Sieviete, kura izmanto grūtniecības vai dzemdību

atvaļinājumu, tiek saglabāts iepriekšējais darbs. Ja tas nav iespējams, darba devējs nodrošina līdzīgu vai līdzvērtīgu darbu ar sievietei ne mazāk labvēlīgiem darba apstākļiem un nodarbinātības noteikumiem.”

Turklāt darba saglabāšana ir arī slodzes apmērs, citādi likuma mērķis netiktu sasniegts, jo slodzi varētu noteikt arī, piemēram, 0,1 vai vēl mazāku.

* Sīkāk par aktuālajām normatīvo aktu izmaiņām un dažādiem juridiskiem jautājumiem izglītības iestādēs lasiet ikmēneša tiesību metodiskajā materiālā <http://skolasvars.lv/normativie-akti>.

Pasniegti atzinības raksti par radošo ieguldījumu un mūža darbu kultūrā

IK IK informācija, turpinājums no 1.lpp.

Memoriālo muzeju apvienības speciāliste **Gaida Jablovskā**, kas nozarei veltījusi piecdesmit darba gadus, saņēma KM Īpašo Atzinības rakstu par mūža ieguldījumu Raiņa un Aspazijas dzīves un darba gaitu pētniecībā un Latvijas muzeju nozares attīstībā, kā arī latviešu kultūras un tās izcilo personību popularizēšanā starptautiskā mērogā.

KM Īpašais Atzinības raksts pasniegts Siguldas Opermūzikas svētku organizatoram **Dainim Kalnam** 75 gadu jubilejā par ievērojamu un ilggadēju ieguldījumu Starptautisko Siguldas Opermūzikas svētku izveidošanā un rīkošanā, kā arī nozīmīgu devumu Latvijas kultūrtelpas stiprināšanā un attīstībā.

Scenārists un dramaturgs **Vladlens Dozorcevs**, kurš šogad svinēja 80 gadu jubileju, saņēma īpašo KM Atzinības rakstu par ieguldījumu Latvijas kultūrā un neatkarīgas Latvijas valsts attīstībā.

Īpašais KM Atzinības raksts par izcilu ieguldījumu Latvijas mākslā un sasniegumiem starptautiskā kontekstā piešķirts arī gleznotājam **Maijai Tabakai**, kura tiek godināta arī nupat apritējušajā 80 gadu jubilejā. Tāpat Īpašais KM Atzinības raksts par mūža ieguldījumu latviešu vokālās mākslas attīstībā un sveiceni 90. jubilejā - operdziedātājam **Laimai Andersonei-Silārei**. Viņas gan neieradās svinīgajā pasākumā, taču pasniegsim Atzinības rakstus māksliniecēm personīgi.

KM Atzinības raksti līdz ar pagodinājumiem apaļās mūža jubilejās ir piešķirti:

- teātra zinātniecei **Silvijai Geikina** - par nozīmīgu ieguldījumu Latvijas teātra vēstures pētniecībā,
- mākslas zinātniecei **Elitai Grosmānei** - par nozīmīgu ieguldījumu Latvijas mākslas vēstures pēt-

niecībā,

- dzejniekam un atdzejotājam **Leonam Briedim** - par izcilo ieguldījumu Latvijas literatūrā un kultūrā,
- grafiķei **Mārai Rikmanei** - par nozīmīgu devumu Latvijas mākslā,
- māksliniecei **Agijai Stakai** - par nozīmīgu ieguldījumu Latvijas grāmatu ilustrāciju jomā.

Ministru kabineta (MK) Atzinības raksti piešķirti:

- komponistei **Maijai Einfeldei** par nozīmīgu un ilggadēju radošo ieguldījumu Latvijas mūzikas attīstībā, veicinot tās starptautisko atpazīstamību;
- literāts, skolotājs un sabiedriskais darbinieks **Albertam Spoģim** par mūža ieguldījumu latgaliešu kultūras attīstībā;
- animācijas filmu režisore, scenāriste un producente **Rozei Stiebrai** par nozīmīgu ieguldījumu Latvijas zīmētās animācijas tradīcijas izveidē un attīstībā;
- tekstilmāksliniece **Editei Pauls-Vignerei** par izcilo radošo devumu Latvijas tekstilmākslas attīstībā;
- Rīgas Latviešu biedrības priekšsēdētājs, kultūras un sabiedriskais darbinieks **Guntim Gailītim** par nozīmīgu ieguldījumu Latvijas kultūras, pilsoniskās sabiedrības un demokrātiskas valsts attīstībā;
- Jāzepa Vītola Mūzikas akadēmijas Studiju programmu direktore **Irēnai Baltābolai** par nozīmīgu ieguldījumu augstākās izglītības jomā.

Tāpat arī MK atzinības rakstu saņēma biedrība "Latvijas Jaunā teātra institūts" par nozīmīgu ieguldījumu laikmetīgās teātra mākslas attīstībā, Starptautiskā Jaunā teātra festivāla "Homo Novus" izveidē un norisē. ■

Vieta zem saules

IK Judīte Emsiņa

2019. gada 22.–26. oktobrī Turcijā norisinājās starptautiska konference par darbu ar jauniešiem NEET situācijā „ON TRACK 3”. Konferencē piedalījās 94 dalībnieki no 30 valstīm, viņu vidū arī pieci jaunatnes darbinieki no Latvijas. Eiropas un citu reģionu valstu vadošie pētnieki prezentēja jaunākos faktus un secinājumus, jaunatnes organizāciju pārstāvji dalījās ar labās prakses piemēriem un idejām, savukārt paši jaunieši iedvesmoja dalībniekus ar saviem veiksmes stāstiem.

Terminu NEET attiecina uz jauniešiem, kas **nemācās, nestrādā un neapgūst arodu**. Šo jēdzienu kopš 2010. gada plaši izmanto kā rādītāju, lai raksturotu jauniešiem veltītu nodarbinātības, izglītības, apmācības un sociālās iekļaušanas politiku 28 ES dalībvalstīs.

Kādēļ Eiropas Savienības nodarbinātības un izglītības politikas veidotāji ceļ trauksmi?

15–29 gadus vecu jauniešu skaits NEET situācijā ir ne daudz samazinājies no 14 miljoniem krīzes kulminācijas laikā līdz 12,5 miljoniem 2016. gadā (14,2%). Tomēr pētījumos joprojām tiek lēsts, ka Eiropas ekonomikā nodarītie zaudējumi ir apmēram 142 miljardi eiro gadā (2015. gadā)* – pabalsti, zaudētie ienākumi un nodokļi. Tas ir būtiski ietekmējis ES ekonomiku un sociālo attīstību.

Kādēļ trauksmi ceļ sociālās jomas darbinieki un pedagogi?

Jaunietis, ilgstoši atrodoties NEET situācijā, ir pakļauts sociālās atstumtības riskam, kas var novest pie garīgās veselības problēmām, personības degradācijas, likumu pārkāpumiem, atkarībām utt.

Kādus risinājumus piedāvā Eiropas Komisija?

2013. gada aprīlī tika pieņemts Eiropas Komisijas priekšlikums Eiropas Savienības Padomei par Garantijas jauniešiem īstenošanu visās dalībvalstīs. Garantijai jauniešiem ir konkrēts politikas mērķis – samazināt NEET situācijā esošo jauniešu skaitu. Šīs iniciatīvas mērķis ir nodrošināt, lai visi 15–29 gadus vecie jaunieši četros mēnešos pēc darba zaudēšanas vai formālās izglītības pārtraukšanas saņemtu kvalitatīvus darba piedāvājumus, turpinātu mācības, mācību praksi vai stažēšanos.

Kāda ir situācija Latvijā?

Latvijas Jaunatnes starptautisko programmu aģentūras (JSPA) pārstāvju Violas Korpas un Edgara Knohenfelda prezentācijas par jaunatnes darba projektiem Latvijā izraisīja lielu interesi un atzinību konferences dalībnieku vidū. Latvija var lepoties ar vairākiem apjomīgiem un sekmīgiem ilgtermiņa projektiem. Viens no tādiem ir projekts „Proti un dari!”. Projekta „Proti un dari” ietvaros tiek nodrošināts daudzveidīgs, jaunieša individuālajām vajadzībām pielāgots atbalsts, lai kopīgi atrastu konkrētajam jaunietim piemērotu nodarbošanos ilgtermiņā. Vairāku Eiropas valstu pārstāvji izteica vēlēšanos sadarboties ar Latvijas JSPA un aizņemties projektu idejas

Savukārt vērienīgajā projektā „PuMPURs”, ko Latvijā īsteno Izglītības kvalitātes valsts dienests (IKVD), ir iesaistīti jau vairāki simti Latvijas skolu, samazinot to bērnu un jauniešu skaitu, kuri pārtrauc mācības un nepabeidz skolu.

Kas vēl būtu darāms?

Jaunatnes darba jomā tiek veikts liels darbs, un rezultāti patiešām iepriecina. Tomēr vairāki konferences runātāji pauda bažas, ka patiesā mērķa grupa – jaunieši, kuriem īpašs atbalsts būtu nepieciešams visvairāk, – vēl joprojām paliek sociāli atstumti. Tiek lietots termins „creaming” („krējuma nosmelšana”), jo projekta kvalitātes novērtēšanas atskaitē mums taču vajag pozitīvus rezultātus! Jo komplicētākā situācijā atrodas jaunietis, jo lielāks ir risks, ka projekta mērķis netiks sasniegts, tādēļ nereti projektā iesaistīties tiek piedāvāts jaunietim, kura vajadzības ir vieglāk risināmas.

Cēloņi un sekas?

Situācija ar jauniešu bezdarbu, bezdarbību un atstumtību ir sekas. Kur meklējami cēloņi?

Katrs stāsts ir unikāls. Katram ir savi cēloņi. Bet ir viena kopīga pazīme gandrīz visos atstumtības gadījumos – tā ir disfunkcionāla ģimene, ģimenes trūkums vai bezspēcīgi vecāki, bezatbildīgi aizbildņi. Funkcijas, kuras šobrīd uzņemas veikt sociālie mentori, faktiski ir ģimenes funkcijas.

Līdzībās runājot, lai koks augtu, tam vajadzīgas spēcīgas saknes. Ja nav sakņu, ja saknes ir vājas vai bojātas, koks nikuļo.

Bērnam ir dabiska tieksme aktīvi darboties, augt, izzināt, brīnīties, censties. Tā ir vecāku un skolotāju atbildība – dot iespēju un radīt apstākļus, lai bērns varētu sajūst augšanas prieku, baudīt uzvaras sajūsmu, saņemt uzslavu par savu ieguldījumu kopīgā darbā, piedzīvot savu piederību un nozīmīgumu komandā. Ja bērnam nav bijusi dota iespēja šādai pieredzei bērnībā, vēlāk viņš nespēs apzināties savu potenciālu, nejutīs tieksmi pēc panākumiem un neplānos savu karjeru.

Es vēlos uzrunāt pedagogus un atbalsta personālu visās Latvijā izglītības iestādēs! Vēlos, lai mani sadzird visi vecāki!

Redzot ābeli, kura nekad nezied un nenes augļus, rūpīgs dārznieks meklēs, kas tur ir par bēdu. Vai vajadzīga cita augsne, cita vieta, vairāk saules vai vairāk ēnas, biežāka laistīšana vai aizsardzība pret kaitēkļiem? Bet varbūt tā nemaz nav ābele un ziedēt tai nav dots?

Redzot bērnu, kurš ir nomākts un pasīvs, celieta trauksmi! Rociet dziļi, aizrocieties līdz saknēm un atrodiēt veidu, ka to salabot! Ja mēģinām iestādīt koku vietā, kur tas nevar iesaņķoties, tas neaugs, pat ja saliksīm apkārt balstus. Arī bērni un jaunieši ar īpašām vajadzībām spēj uzmirdzēt, ja dodam viņiem darbiņus, kas ir izdarāmi, ļaujām piedalīties ar ieguldījumu, kas viņiem ir pa spēkam!

Lai ziedoši un ražīgi mūsu dārzi! ■

*<https://www.eurofound.europa.eu/lv/topic/neets>

Kā caur valodu izprast sevi

IK Ilze Brinkmane, žurnāliste

Konferencē „Pasaule skolā – skola pasaulē”, kas notika 3. oktobrī Jelgavā, Dr. philol. Sanita Lazdiņa runāja par valodu mācīšanās emocionālajiem un pragmatiskajiem aspektiem. Atgādinot par valodas vērtību un to, kāpēc tā radās, S. Lazdiņa uzsver, ka vispirms tā bijusi saziņas un izdzīvošanas priekšnoteikums, bet daudz vēlāk valodnieki to salika sistēmā.

Foto: Evija Trifanova

S. Lazdiņa stāsta, ka skolotājam ir jāiemāca trīs galvenie akcenti: jaunu vārdu nozīme arī dzimtajā valodā, gramatika un lietojums, kas ne vienmēr būs precīza literārās valodas normas respektējoša gramatika.

„Daudzi pragmatiski izlemj mācīties kādu valodu, jo piešķir tai vērtību. Piemēram, ja nepiešķiru vērtību latīņu valodai, tad to nemācos, taču Vācijā ir skola, kurā latīņu valodu apgūst bērni, kuriem interesē struktūras, bet kuri negrib ar citiem sazināties. Šajā gadījumā latīņu valodai ir piešķirta lietojuma vērtība,” stāsta lektore un piebilst, ka valsts budžets ir zināmā mērā manifests par vērtībām un atklāj, kas šķiet vērtīgs.

S. Lazdiņa norāda, ka skolotājam ir jāiemāca trīs galvenie akcenti: jaunu vārdu nozīme arī dzimtajā valodā, gramatika un lietojums, kas ne vienmēr būs precīza literārās

valodas normas respektējoša gramatika.

„Piemēram, Jaunā Rīgas teātra izrādes „Vēstures izpētes komisija” bukletā aktrise Guna Zariņa raksta ar atkāpēm no gramatikas – teikumu sāk ar palīgteikumu, ar divdabja teicienu, bet stilistiski uzsver katru daļu, ko pasaka. Aplī – gramatika, semantika, pragmatika, lietojums – cilvēks būvē savu individuālo stilu,” klāsta S. Lazdiņa. Viņaspārāt, tā caur valodu tiek meklēti veidi, kā individuāli uzsvērt savu domu. Šajā gadījumā uzsvars ir pretrunā ar gramatikas normu.

Lektore norāda, ka ir radies jauns koncepts – labjutība („well-being”) – un šajā vārdā iekļautas bērna vajadzības,

skolas atbildība, vecāku vai aizbildņu atbildība. Visām iesaistītajām pusēm sadarbojoties, bērnā var radīt labjutību. Tā saistās arī ar skolēna identitāti, ģimeni, draugiem.

Vairāk uzsvērt valodas pragmatisko pusi

S. Lazdiņa atgādina, ka Latvijā no 2017. līdz 2020. gadam tiek veikts pētījums par attieksmi pret latviešu valodu un tās mācīšanos. Dažās skolotāju atbildēs izskan apgalvojums, ka skolēnus vairāk interesē eksaktie priekšmeti, jo tiem nākotnē ir lielāks tirgus pieprasījums. „Mācot latviešu valodu, esam radījuši iespaidu, ka tas ir kaut kas, kas reālajā un darba dzīvē nav vajadzīgs. Manuprāt, pateicoties valodas prasmei un skaidrai domai, cilvēki sasniedz daudz un var savas domas argumentēt arī publiski. Ierosinu mācību stundās vairāk uzsvērt valodas pragmatisko pusi, jo panākumu nebūs, ja savu ideju vai izgudrojumu neprātis aizstāvēt un prezentēt,” ir pārliecināta S. Lazdiņa.

Valodas apguvi bremzē negatīvās emocijas

S. Lazdiņa stāsta, ka teorētiskajā literatūrā un pētījumos arvien biežāk sastopas ar tādu parādību kā valodas bažas, uztraukums, nemiers, raizes („language anxiety”). „Ir kaut kas, kas valodu procesā bremzē procesu, un tas ir negatīvās emocijas. Īpaši tas attiecas uz latviešu valodas kā svešvalodas mācīšanos, bet ir arī gadījumi, kad to var attiecināt arī uz dzimtās valodas mācīšanos,” teic lektore un paskaidro, ka bailēm var būt divējāda ietekme. Pirmkārt, bailes kā problemātiska mācību procesa rezultāts – nav emocionālās un intelektuālās labjutības, jo ir uztraukums, nemiers, nejūtas labi. Otrkārt, bailes kā cēlonis turpmākajām grūtībām, sarežģījumiem mācību procesā. Pētījumā minēti trīs bailu iemesli: akadēmiskie, kognitīvie un sociālie. Vairākumu uztrauc, ja skolotājs labo kļūdas auditorijas priekšā, kāds smejas par izrunu, tai skaitā pedagogs.

“ Lektore norāda, ka katrs valodai piešķir savu vērtību – simbolisko, pragmatisko, emocionālo – un skolēniem ir savs redzējums, ko nozīmē prast valodu un kāda ir tās vērtība, tāpēc viņa aicina ieklausīties skolēnu domās.

Lektore norāda, ka fokusa grupās skolēni atklājuši, ka ir pateicīgi skolotājiem, kuri nekliež un viņus neuzskata par tādiem, kas neko nevar un ir absolūtas nulles. Savukārt skolotāji novērojuši, ka, piemēram, 9. klases skolēni nedaudz vīpsnā par Jāņa Akuratera un Kārļa Skalbes rakstīto, tādēļ S. Lazdiņa iesaka šo rakstnieku atklātās vispārcilvēciskās vērtības atrast mūsdienu literatūrā, kas skolēniem būs vairāk izprotama, jo būs cits un piemērotāks konteksts.

Runātāja rosina pievērst skolēnu uzmanību vārdiem, kuri aizskar, īpaši analizējot saziņu sociālajos tīklos. S. Lazdiņa ir pārliecināta, ka domrakstos skolēniem noliegts argumentācijai izmantot, piemēram, atziņas un domu graudus no redzētajām ārzemju filmām. „Tas skolēnam ir kognitīvais smagums, ja dzirdētais ir jāpasaka latviski, tulkošana ir vēl lielāks izaicinājums. Nākotnē varētu diskutēt, vai latviešu valodas stundās piemērus var lietot tikai no latviešu literatūras un kultūras,” ieteic filoloģijas doktore. Piemēram, kāds skolēns pārsteidzis skolotāju, kad sagatavojis stāstījumu pat tēmu, kas viņu patiesi interesē, un informācija par dāņu mitoloģiju kļuvusi par paraugstundu arī pedagogam.

Vēl uzmanību pievērsīs skolēnu ieteikums augstskolā topošajiem skolotājiem vairāk mācīt, kā iesaistīt skolēnus, mainīt attieksmi un lūkoties uz viņiem pozitīvāk.

S. Lazdiņa secina, ka iegūtie dati vēlreiz apstiprina viņas pārliecību, ka nedrīkst salīdzināt rezultātus, beidzot 12. klasi, ja latviešu valoda ir dzimtā valoda un ja tā ir otrā valoda. „Mazākumtautību skolēniem ir bailes zaudēt savu identitāti, ja liek mācīties latviešu valodu. Viens no sociālajiem iemesliem ir bailes runāt valodā, kura citiem ir dzimtā valoda, iestājas paš aizsardzība. Pētījumi pasaulē liecina, ka valodas apguves procesā skolēnos pamatā ir novērojams četru veidu noskaņojums: interese, garlaicība, neitrāla uzmanība, bailes un nemiers. Šo gammu redzam arī skolēnu izteikumos Latvijā. Piemēram, sākot mācīt citai skolotājai, skolēni bijuši patīkami pārsteigti, ka latviešu valodā māca arī runāt, diskutēt un argumentēt, ne tikai rakstīt un tā var būt tikpat interesanta kā angļu valoda. Kāda skolniece atzīstas, ka komati viņai rādās jau murgos, jo stundās visu laiku tekstos jāliek komati. Garlaicība neveicinās izziņas procesu. Netrūka arī piemēru, ka skolēni atzīst, ka latviešu valodas un literatūras skolotāja ir mīļākā skolotāja, jo pie viņas var justies brīvi un nav bail, skolotāja prot radīt atmosfēru, ka patīk iet uz stundām. Tas liecina, ka tās ir emocijas, kam mācību procesā ir liela nozīme,” stāsta S. Lazdiņa. Lektore norāda, ka katrs valodai piešķir savu vērtību – simbolisko, pragmatisko, emocionālo – un skolēniem ir savs redzējums, ko nozīmē prast valodu un kāda ir tās vērtība, tāpēc viņa aicina ieklausīties skolēnu domās. ■

Eksperts: vardarbības gadījumi skolās ir sabiedrības spogulis

IK Vilnis Veinbergs, Biznesa augstskolas „Turība” Juridiskās fakultātes docētājs

Foto: Publicitātes foto

Vilnis Veinbergs

Sociālie tīkli rada dramatiskāku iesaisti

Lai gan pēdējā laikā plašsaziņas līdzekļos nereti var dzirdēt par drošības incidentiem skolās, jāņem vērā, ka šādas situācijas ir notikušas vienmēr. Patiesībā pirms desmit vai divdesmit gadiem to bija vairāk, taču mūsdienās šādi incidenti nereti tiek arī nofilmēti un publiskoti sociālajos tīklos. Ar šādiem video dalās, par tiem runā, tādējādi radot iesaisti, ka to ir daudz. Domāju, ka daudzi pedagogi, kuri skolās strādā vairākas desmitgades, labi atceras situācijas 90. gados, kad vidusskolēni, sēžot klašu pēdējos solos, atļāvās daudz vairāk.

Vardarbība mēdz būt ne tikai fiziska

Būtiski atcerēties, ka bez fiziskiem pāridarījumiem bērni saskaras arī ar emocionālo vardarbību, bieži vien tieši no vienaudžiem. Ja fiziskie ievainojumi atkarībā no to smaguma var pāriet arī ļoti ātri, emocionālās un psiholoģiskās traumas var būt uz mūžu. Ir daudz gadījumu, ka bērni un jaunieši mobinga rezultātā ir spiesti mainīt skolu vai meklēt speciālistu palīdzību. Tāpat ir gadījumi ar daudz bēdīgākām sekām. Runājot par vardarbības incidentiem skolās, jāpievērš uzmanība arī tiem gadījumiem, ka audzēkņi ir emocionāli vai fiziski vardarbīgi pret pedagogiem. Skolēnu un skolotāju attiecības pēdējos gados noteikti ir mainījušās.

Bērni kā sabiedrības spogulis

Noteikti negribētos piekrist, ka bērni mūsdienās ir sliktāki, neaudzinātāki vai nežēlīgāki nekā agrāk. Šādu incidentu saknes jāmeklē dziļāk sabiedrībā – ja valstī praktiski nav vidusslāņa, bet ir tikai ļoti labi situēti cilvēki vai tādi, kuri balansē uz nabadzības sliekšņa vai dzīvo zem tā, nav jābrīnās, ka bērnu uzvedība atspoguļo sekas. Ir daļa bērnu, kuru uzvedība sakņojas visatļautībā, zinot, ka viņu vecums nepieļauj kriminālatbildības iestāšanos, vai paļaujoties, ka vecāki situāciju nogludinās. Vēl ir kategorija, kuri diemžēl redz vardarbību kā ikdienu ģimenē, tāpēc šādi uzvedas arī attiecībā ar vienaudžiem un pat pedagogiem.

Ar ikvienu bērnu var strādāt

Neatkarīgi no vardarbīgas uzvedības cēloņiem situāciju ir iespējams labot. Ar ikvienu bērnu vajag un var strādāt,

Aizvadītajos mēnešos Valsts policijas inspektori devās uz mācību iestādēm, lai runātu ar skolēniem un izvērtētu drošības un vides apstākļus. Šādu tikšanos mērķis ir drošākas vides veidošana skolās. Apkopotā statistika liecina, ka pērn valstī kopumā reģistrēti 1677 incidenti, kas notikuši izglītības iestādēs, – visbiežāk tie ir fiziskas vardarbības gadījumi audzēkņu starpā. Biznesa augstskolas „Turība” Juridiskās fakultātes docētājs Vilnis Veinbergs norāda, ka šādu gadījumu novēršanai nepieciešama pedagogu, vecāku un policijas sadarbība. Viņš paskaidro, ka statistika parāda kopējo situāciju sabiedrībā.

un par teorētiskām mācībām, kurās tiek stāstīts, ko drīkst vai nedrīkst darīt, bērnus daudz vairāk uzrunā praktiskas nodarbības – dažādu ekspertu – psihologu, policistu, sociālo darbinieku u. c. – vadītas interaktīvās nodarbības, kurās bērni iemācās atpazīt aizskārumu un pareizi reaģēt uz to. Vēl viens no veidiem, kā mainīt bērnu domāšanu un uzvedību, ir reālu cilvēku piemēri no dzīves. Viena lieta ir pamācoša filma, kurā darbojas izdomāti tēli, bet pavisam cita – īsts un nereti arī skarbs dzīvesstāsts, kas, iespējams, aizsācies ar līdzīgu uzvedību jau skolas solā un novedis pie smagām sekām. Cilvēki, kuri savulaik pārkāpuši likumu, izcietuši sodu un spējuši laboties, apzinoties savus nodarījumus, noteikti mudinātu bērnus un jauniešus aizdomāties, kur nākotnē var novest šāda rīcība.

“Viena lieta ir pamācoša filma, kurā darbojas izdomāti tēli, bet pavisam cita – īsts un nereti arī skarbs dzīvesstāsts, kas, iespējams, aizsācies ar līdzīgu uzvedību jau skolas solā un novedis pie smagām sekām.”

Bērni jāizglīto no agrīna vecuma

Manuprāt, samazinot šādas situācijas, būtiski uzlabosies arī kopējā drošība izglītības iestādēs. Arī šobrīd, raugoties no citiem aspektiem, drošības līmenis skolās ir nesalīdzināmi augstāks nekā pirms desmit gadiem. Skolu teritorija un telpas nav pieejamas nepiederošām personām, tiek ievēroti augsti ugunsdrošības standarti, gandrīz pie katras skolas dežurē policists, kas ir būtiski, jo nereti tieši skolu tuvumā bērniem un jauniešiem tiek piedāvāts iegādāties apreibinošas vielas. Drošības incidenti skolās, protams, notiek, tomēr to skaits nav dramatisks, turklāt mums kā sabiedrībai ir visas iespējas to būtiski samazināt. Galvenais ir strādāt ar bērniem pēc iespējas ātrāk, sadarbojoties gan pedagogiem, gan vecākiem.

Dzintaru koncertzālē izskanēs koncertuzvedums „Pasakas par ziediem”

IK IK informācija

26. decembrī Dzintaru koncertzālē pēc ilgāka pārtraukuma tiks izrādīts skatītāju iemīļotais koncertuzvedums „Pasakas par ziediem”, kurā Annas Saksas pasakas mūzikā ir ietēpis Valts Pūce. Iestudējumā, kas jau vairāku gadu garumā saņēmis skatītāju ovācijas, piedalās aktieris Gundars Āboliņš, flautiste Dita Krenberga, kā arī komponists. Izrādi papildina Pētera Apses ziedu fotogrāfijas.

Iestudējumā atdzimusi savulaik tik iemīļotā Annas Saksas grāmata „Pasakas par ziediem”. Tie ir liriski un silta humora pilni stāsti par puķu laimīgajiem un traģiskajiem likteņiem ar fantastikas pilniem notikumiem, kur iezogas arī pa kādai baisai epizodei.

Aktiera Gundara Āboliņa meistarība izplaucē visu ziedu krāšņumu un atklāj cilvēciskās jūtas, kuras skatītājs atpazīst un izdzīvo no smieklēm līdz asarām. Valta Pūces mūzika paspilgtina pasaku radīto emocionālo noskaņu, un komponistam veidojas jūtīga divspēle ar Ditu Krenbergu. Savukārt Pētera Apses fotogrāfijas uzbur ziedus neierastā tuvplānā.

Koncertuzvedums ar panākumiem izrādīts gan Latvijā, gan arī ASV un vairākās Eiropas valstīs. Pēc izrādēm Ņujorkā režisore Dace Micāne-Zālīte rakstīja: „Viņi mums atveda Latviju – ar tās dzīvo radošo spēku, skanīgo latviešu valodu, spēcīgām emocijām, un nu „baterijas ir uzlādētas”.

Foto: Publicitātes foto

Īpaši jāizceļ Latvijā vadošā aktiera Gundara Āboliņa talants, kas atklājas un apžilbina ar spēju sekundes simtdaļas laikā pāriet no viena tēla citā, veidojot plašu „Pasakas par ziediem” tēlu galeriju.” ■

Projektā „Ko stāsta tautastērps” radītie darbi būs apskatāmi izstādē

IK IK informācija

Tikai mēnesi – no 13. novembra līdz 13. decembrim – Ogres Mākslas skolā būs apskatāma Latvijas mākslas skolu audzēkņu veidota izstāde „Dārgumi: Ko stāsta tautastērps”, kas ir noslēdzošais posms Latvijas Nacionālā kultūras centra (LNKC) pērn sāktajā projektā „Ko stāsta tautastērps”. Izstāde būs atvērta bez maksas visiem interesentiem Ogres Mākslas skolas telpās Ogrē, Brīvības ielā 11.

„Šis projekts ir mēģinājums pieslēgt mākslas izglītības procesā dažkārt iztrūkstošu, bet ļoti būtisku aspektu – tēmas izpēti. Mēs vēlējamies ieinteresēt mākslas skolu audzēkņus nevis vienkārši radīt darbus saskaņā ar pieaugušo iedotu tematu, bet ļaut viņiem izzināt un pētīt savu dzimtu tautastērpu stāstus, lai tos transformētu jaunā, mūsdienīgā veidā,” stāsta LNKC mākslas izglītības eksperte un izstādes kuratore Ilze Kupča.

Konkursa pirmajā kārtā pērnā gada oktobrī mākslas skolu audzēkņi iesūtīja LNKC savu izpētes darbu aprakstus, kurus pēc tam mentora vadībā attīstīja jaunrades darbos. Tieši profesionāla mākslinieka vai mākslas skolotāja atbalsts jaunrades procesā palīdzējis jauniešiem paplašināt savas varēšanas robežas un celt darbu māksliniecisko kvalitāti. Izstāde parāda, kā tautastērpa pētīšana palīdz ieraudzīt citu cilvēku dzīvi, vēsturi, domāt par sevi un Latviju. Visus darbus vieno katra autora izceltais notikums savas dzimtas dzīvē vai paša pieredzētais.

Izstādes dizainu veidojis scenogrāfs Artūrs Arnis, un ekspozīcijā iekļauti deviņi darbi, ko radījuši 16 jaunieši no kopumā sešām mākslas skolām – Ogres Mākslas skolas, Aizputes Mākslas skolas, Latgales priekšpilsētas Mūzikas un mākslas skolas, Jēkabpils Mākslas skolas, Alsungas Mū-

zikas un mākslas skolas un Rēzeknes Mākslas un dizaina vidusskolas. ■

Foto: Publicitātes foto

Ķīmiskie elementi tabulās un sadzīvē

IK Rita Alkšbirze, Jānis Garolis

2019. gada izskaņā vēlreiz piedāvājam atskatīties uz Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) pasludināto Starptautisko Ķīmisko elementu periodiskās tabulas gadu, kad visā pasaulē tika atzīmēta 150. gadadiena, kopš krievu ķīmiķis Dmitrijs Mendeļevs izgudroja Ķīmisko elementu periodisko tabulu. Daudzi populārzinātniski žurnāli gan Latvijā, gan pasaulē vēstīja par ievēribas cienīgo izgudrojumu („Ilustrētā Zinātne”, „Energija un Pasaule”), bet praktiski šo tabulu daudzveidību apskatīt piedāvā Latvijas Universitātes Bibliotēkas Dabaszinātņu bibliotēka (Jelgavas ielā 1), kurai bija tas gods eksponēt un izpētīt vairāk nekā 200 dažādas tabulas no Jeļenas Volkinšteinas privātkolekcijas.

Kolekcijas autore **Dr. paed.** Jeļena Volkinšteina izstādes atklāšanā 2019. gada 10. maijā.

Jeļena Volkinšteina ir Rīgas Ostvalda vidusskolas ķīmijas skolotāja. 2016. gadā viņa ieguva pedagogijas doktora zinātnisko grādu un darbojas arī kā eksperte vairākos ar izglītību un ķīmiju saistītos projektos. Dr. paed. J. Volkinšteina atzīst, ka interesi par ķīmisko elementu periodiskajām tabulām un to daudzveidību veicinājusi Jura Avotiņa grāmata „Vai ķīmija ir nesaprotama?”, kas uzskatāma par iedvesmas avotu šim vaļaspriekam. Ekspozīti kolekcijā nokļuvuši pakāpeniski – sākotnēji tie bija kādreizējo skolēnu atvesti suvenīri no ārzemēm un kolēģu dāvinājumi, taču ir arī tādi, kurus autore pati iegādājusies ārzemju grāmatnīcās. Kolekcijā ir apmēram 400 eksponātu, no kuriem izstādē aplūkojamas aptuveni 200 tabulas un priekšmeti ar periodiskās tabulas attēlojumu uz tiem. Tabulas atceļojušas no tādām zemēm kā Amerika, Spānija, Vācija un Japāna, ir dažādās valodās un turklāt ir sastādītas dažādos laika posmos, tādēļ iespējams izsekot līdzī, kā ir mainījies ķīmisko elementu skaits.

Savukārt Dabaszinātņu bibliotēkas darbiniekiem bija tas gods šīs tabulas analizēt un izpētīt sīkāk, kas galarezultātā eksponētas unikālā un nebijušā izstādē „Ķīmiskie elementi tabulās un sadzīvē”. Kopējais izstādes objektu skaits mērāms 206 eksemplāros: tabulas, sadzīviski priekšmeti un fotogrāfijas. Ekspozītu vairākums ir tabulas (172 gab.), tām seko sadzīviskie priekšmeti ar tabulas attēlojumu (28 gab.) un fotogrāfijas ar tabulām dažādās interesantās vietās, situācijās un apstākļos (6 gab.).

Izstādē skatāmas plaša spektra tabulas, sākot ar vien-

kāršākajām, beidzot ar dažādām netipiskām un īpatnējām tabulām – neierasts elementu izkārtojums, specifiski dati vai pat pavisam cita ar ķīmiju nesaistīta tematika, kas ievietota tabulas formā. Šādas tabulas dēvējamas par nestandarta tabulām, un no visām izstādē aplūkojamajām tabulām šādu tabulu ir 23 eksemplāri.

Kā spilgtāko nestandarta tabulu piemēru noteikti var izcelt tabulu iespējamajiem ķīmiskajiem elementiem nākotnē – periodos un grupās jau izkārtotas vietas potenciāli atklājamajiem elementiem nākotnē.

Tabulas ir sagatavotas 19 dažādās valodās – lielākā daļa ir angļu valodā, taču atrodami arī eksemplāri tik specifiskās valodās kā gruzīnu, holandiešu un serbu. No šī aspekta raugoties, kolekcijā sastopami arī netipiski gadījumi – divās tabulās nav izcelta valoda, kā arī viena tabula noformēta divās valodās jeb bilingvāli – vācu un angļu valodā.

Sadzīviskie priekšmeti sastādīti sešās dažādās valodās: lielākā daļa ir sastādīti angļu valodā, un, līdzīgi kā tabulām, arī sadzīviskajiem priekšmetiem atrodami tādi paši nestandarta gadījumi – divi objekti bez izceltas valodas, kā arī viens bilingvāls objekts vācu un angļu valodā.

Ķīmisko elementu periodiskā tabula savu vietu izstādē atradusi arī uz dažādiem priekšmetiem, kas ikdienā atrodami mums visapkārt, – krūzēm, sporta apaviem, datorpeļu paliktņiem un rokaspuļksteņiem.

“ Izstādē aplūkojamas aptuveni 200 ķīmisko elementu periodiskās tabulas un priekšmeti ar periodiskās tabulas attēlojumu uz tiem.

Atsevišķām tabulām un sadzīviskajiem priekšmetiem ir interesanta iezīme – tie parāda ķīmisko elementu izmantojumu cilvēku ikdienas gaitās. Kopā visā izstādē ir 12 šādu eksponātu. Kā vienu no piemēriem var izcelt tabulu ar ilustrācijām, kurās atainots elementu izmantojums sadzīvē.

A periodic table of elements is displayed on a tablet. The table is color-coded and includes various icons for each element. A color key is provided at the top right, and a legend for the icons is at the top left. The elements are arranged in rows and columns, with atomic numbers and symbols visible. The tablet is placed on a stand in front of a window with a view of greenery.

Raksta foto: no LU Bibliotēkas Dabaszinātņu bibliotēkas arhīva.

1. LU Bibliotēkā aizvadīta izstādes „Ķīmiskie elementi tabulās un sadzīvē” atklāšana [tiešsaiste]. 2019, maijs. [skatīts 2019. gada 5. novembrī]. Pieejams: <https://www.jf.lv/en/par-mums/ul-media/news/zina/t/49838/>.
2. Lorks, Marks. Ķīmisko elementu periodiskajai tabulai – 150: ANO pasludinājusi 2019. gadu par Starptautisko Ķīmisko elementu periodiskās tabulas gadu. „Energija un Pasaule”, Nr.1/114, 2019, februāris/marts, 84. lpp.
3. Periodiskā tabula ir kā recepte visumam. „Ilustrētā Zinātne”, Nr.4/161, 2019, aprīlis, 14. lpp.

Cik pulkstenis?

Kartīšu komplekts „Cik pulkstenis? Raksti un dzēs” noderēs bērniem, kuri mācās pazīt pulksteni. Tajā ir 50 kartītes un speciāls flomāsters. Kartītes ir sagrupētas pa krāsām: violetas (pilna stunda), tumšzilas (pusstunda), sarkanas (ceturksnis jeb 15 minūtes), zaļas (bez ceturkšņa jeb 15 minūtēm), dzeltenas (cits laiks) un pelēkas (12.00–12.55). Savukārt gaišzilās kartītes paredzētas, lai varētu vingrināties dažādu pulksteņa laiku atspoguļošanā gan mehāniskajā, gan digitālajā pulkstenī un pierakstītu laiku ar vārdiem.

Kad bērns pakāpeniski apguvis noteikt, cik ir pulkstenis, viņam var piedāvāt augstākas grūtības pakāpes uzdevumu – sajaukt visas komplektā piedāvātās kartītes, izlozēt vienu un aicināt to aizpildīt.

Ja tev garlaicīgi...

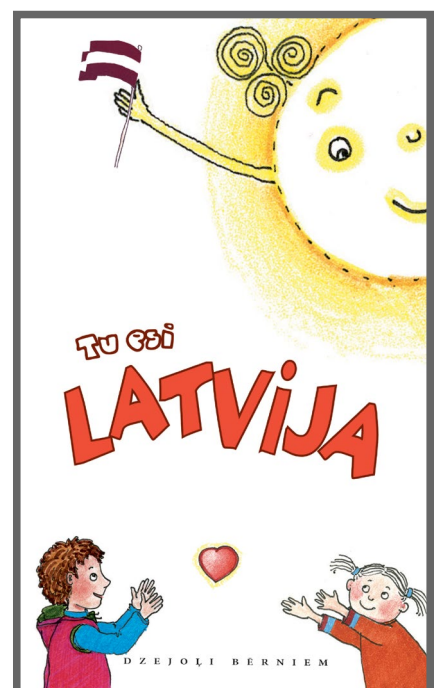
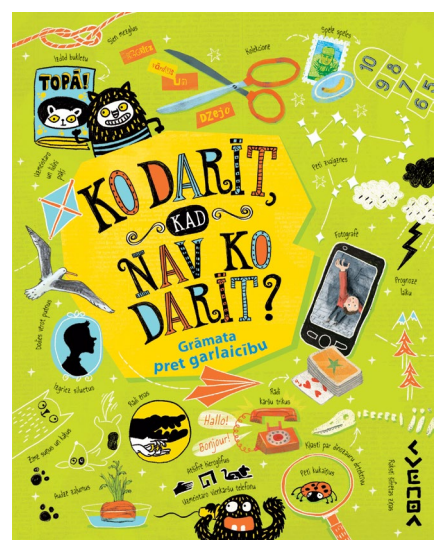
Bērniem kādreiz šķiet, ka nav ko darīt. Viņi garlaikojas un nespēj atrast jēgpilnas nodarbes. Grāmatiņa „Ko darīt, kad nav ko darīt” palīdzēs cīnīties ar garlaicību, jo ir tik daudz iespēju, kā jautri un interesanti pavadīt laiku. Varbūt piemirsies, ka var zīmēt, sarīkot teātra izrādi, muzicēt, izveidot animācijas filmiņu, sarīkot erudīcijas konkursu, mācīties vārdu spēles, apgūt baleta pozīcijas un vēl daudz ko citu.

Vajag idejas, lai garlaicība pārtaptu nebeidzamā piedzīvojumā? Tieši šādas idejas dāsni piedāvā jaunais izdevums. Asprātīgas ilustrācijas un izglītojoši komentāri iedvesmos izvēlēties savām interesēm atbilstošu laika pavadīšanas veidu.

Dzejoļi par Latviju

Lāčplēša diena, Latvijas dzimšanas diena, Neatkarības atjaunošanas diena – svētki, kurus atzīmē ne tikai ģimenēs, bet arī bērnudārzos un skolās. Novembris ir īpašs mēnesis, kad domājam par Latviju, arī ielūkojamies dzejoļu krājumos, jo gatavojamies svētkiem.

Dzejoļu izlase „Tu esi Latvija” palīdzēs radīt svētku prieku, jo tajā apkopoti patriotiski un sirsnīgi dzejoļi bērniem par dzimteni. Te savu dzejoli atradīs gan mazāki, gan lielāki bērni.

„Simts un vēl” dzejoļi bērniem

Dzejoļu izlasē bērniem apkopoti latviešu dzejnieku (Leontīnes Apšenieces, Aspazijas, Ulda Ausekļa, Jāņa Baltausa, Jāņa Baltvilka, Friča Bārdas, Māras Cielēnas, Māra Čaklā, Evijas Gulbes, Vijas Gunes, Pētera Jurciņa, Anitas Karlisones, Vitauta Lūdēna, Aivara Neibarta, Jāzepa Osmaņa, Viļa Plūdoņa, Raiņa, Māra Runguļa, Ojāra Vācieša, Ineses Zanderes) dzejoļi par dabu un gadalaikiem, svētkiem, Latviju un valodu, ģimeni, skolu un mācīšanos, piedzīvojumiem un blēņām...

Konkrētu dzejoļu meklēšanu atvieglo sakārtojums pēc autoru uzvārdiem alfabēta secībā un tematiskais rādītājs. Grāmata paredzēta pirmsskolas un jaunākā skolas vecuma bērniem. To ilustrējusi Alise Landsberga.

„Ella un Efs Pirmais”

Somu rakstnieka Timo Parvela grāmata „Ella un Efs Pirmais” turpina stāstu par somu meitenes Ellas piedzīvojumiem skolā. Viņa aizvien vēl mācās 2. klasē. Iespējams, jaunajam lasītājam jau ir zināmas Ellas skolas gaitas un jautrie piedzīvojumi, kurus viņš lasījis iepriekš iznākušajās grāmatās („Ella un draugi” 1, „Ella un draugi” 2, „Ella un rokeris Pauls”, „Ella Lapzemē”).

Arī lasot šo grāmatu, pārņem izjūta, ka skaties aizraujošu komēdiju uz lielā ekrāna. Būs liela smiešanās. Kāpēc? Izlasiet un sapratīsiet!

Kas ir uzņēmējdarbība?

Ar piemēriem un ilustrācijām bagātais izdevums „Uzņēmējdarbība iesācējiem” palīdzēs skolēniem noskaidrot, kādas pamatzināšanas ir nepieciešamas, lai dibinātu savu uzņēmumu. Tajā vizuāli uzskatāmi un lakoniski izskaidrots, kā notiek uzņēmējdarbības sākšana, uzņēmuma izveidošana, kāpēc dažkārt uzņēmumi mēdz bankrotēt, kas jāzina par nodokļu maksāšanu, kā iekļauties darba tirgū u. c. Grāmatai pievienota skaidrojošā vārdnīca un terminu alfabētiskais rādītājs.

Šī grāmata palīdzēs labāk saprast uzņēmējdarbības pasauli, uzzināt, kā uzņēmumi iekļaujas pasaulē: izpētīt informāciju par piesārņojumu, pasaules piegādes ķēdēm, procentu likmēm un atbalsta sistēmām. Grāmata arī rosina kļūt gudrākiem kā patērētājiem.

Mācīšanās prasmes. Ilustrēta rokasgrāmata

Kā mācās mūsu bērni? Šo jautājumu sev dažkārt uzdod gan vecāki, gan skolotāji. Kā bērniem palīdzēt jēgpilni mācīties, plānot mācību darbu, organizēt zināšanu apguves procesu, izvēlēties sev atbilstošu mācīšanās stratēģiju – šie un vēl daudzi citi jautājumi nodarbina gan pieaugušos, gan skolēnus. Grāmatā aplūkotie saprotami izskaidrotie reālās dzīves piemēri palīdz katram skolēnam tos piemērot dažādām dzīves situācijām.

Šī grāmata tieši šobrīd, izglītības reformas laikā, sniegs padomus, kā skolotājiem un vecākiem palīdzēt skolēniem izprast pašvadītas mācīšanās nozīmi, skolēniem pilnveidot šo tik ļoti nepieciešamo prasmi. Kā skolēnam palīdzēt noteikt mācīšanās mērķi, izprast savu mācīšanās stilu (kinestētiskais, loģiskais, verbālais, audiolālais u. tml.), citiem vārdiem sakot, saprast, kā katrs uztver informāciju un to iegaumē.

Skolotājiem noderēs grāmatā sniegtie padomi, kā attīstīt skolēnu kritisko domāšanu, radošumu un uzņēmējspēju, sadarbības prasmes, prasmi argumentēt un prezentēt. Mūsdienu izglītības situācijā īpaši nozīmīgas ir grāmatā aplūkotās tēmas par mācīšanos tiešsaistē un medijpratību, lasīšanas stratēģijām.

Šo grāmatu izvēlējušies un tulkojuši izdevniecības „Zvaigzne ABC” speciālisti, kuri ir pedagogi un lieliski apzinās, cik svarīgi, lai bērni mācību laiku skolā pavadītu jēgpilni, domājot, motivējot sevi un piedzīvojot jaunus atklājumus. Tikai domājoši jauni cilvēki spēs radīt zinātniskus atklājumus, dibināt uzņēmumus un atbildīgi piedalīties sabiedrības dzīves norisēs.

Apgāda „Zvaigzne ABC” izdevumi 2019. gada OKTOBRĪ

K. Vordmane. **Mācīšanās prasmes.** Ilustrēta rokasgrāmata
English is not easy. Angļu valoda nav vienkārša. Ilustrēta rokasgrāmata

Pavasaris. Sērija Dzīvnieki dabā. Uzlīmē! Atrodi!

Ziema. Sērija Dzīvnieki dabā. Uzlīmē! Atrodi!

Rudens. Sērija Dzīvnieki dabā. Uzlīmē! Atrodi!

Vasara. Sērija Dzīvnieki dabā. Uzlīmē! Atrodi!

Kikerīgū! Sērija Dūdulītim

Vārdiņi. Sērija Dūdulītim

Cik pulkstenis? Raksti un dzēs!

Kur ir vienradzis? Meklē un atrodi!

170 prāta mīklas bērniem. Atjaunināts izdevums

180 prāta mīklas bērniem. Atjaunināts izdevums

200 prāta mīklas par Latviju. Atjaunināts izdevums

234 prāta mīklas bērniem. Atjaunināts izdevums

J. Vilandere. **Mūmammās un Vārnas Ziemassvētki**

Tu esi Latvija. Dzejoļi bērniem (atk., sējums)

Simts un vēl. Dzejoļu izlase bērniem

Dz. Tilaks. **Papurs TRU**

T. Parvela. **Ella un Efs Pirmais**

T. Pračets. **Gana kronis**

Vai tiešām? Pastāsti! Kāpēcīša enciklopēdija

Dzīvnieki. Ilustrēta antoloģija

Ko darīt, kad nav ko darīt? Grāmata par garlaicību

I. Kaija. **Iedzimtais grēks.** Romāns

N. Ikstena, Vilipsons. **Suņa dzīve. Stāsti un suneti**

T. Margēvičs. **Zirgu gaļas pārdevējs.** Dokumentāli vēsturisks romāns

A. Brigadere. **Dievs. Daba. Darbs.** Autobiogrāfisks darbs

I. Bauere. **Mazā klusā sirds.** Dokumentālā proza

A. Vorda. **Skaistais ļaunums.** Romāns

N. Ouena. **Bīstamie faili.** Romāns. Sērija Zvaigznes detektīvu klubs

A. Bariko. **Jaunā līgava.** Romāns

T. Baha. **Kamēliju salas sievietes.** Romāns

L. Railija. **Enģeļu koks.** Romāns

P. Hēgs. **Sūšanas efekts.** Romāns

P. Lemetrs. **Trīs dienas un viena dzīve.** Romāns

M. Volkers. **Slepkavība Dordoņā.** Romāns

D. Lāgerkrancs. **Meitene, kurai bija jāmirst.** Romāns

Ž. Dikērs. **Stefānijas Meileres pazušana.** Romāns

F. Bosko. **Reiz mēs atkal tiksimies.** Romāns

M. Meijere. Vintera. Jauniešu romāns. **Mēness hronikas**
IV grāmata

A. Gavalda. **Atzišanās.** Stāsti

Dž. Pārkins. **Atbilde ir pied**zt! Domā par jautājumu.**

Uzšķir atbildi

T. Filipss. **Cilvēki. Kā mēs visu sabojājam.** Ekskurss vēsturē

T. Eriksons. **Apkārt vieni vienīgi idioti!** Četri cilvēku uzvedības modeļi

E. Volfs. **Es klausītu savus vecākus, ja viņi aizvērtos**
(atk., brošūra)

J. Perepeļica. **Bezgrēka našķi**

Jaunā laikmeta gadagrāmata 2020

Dabas kalendārs 2020

